

אך יש לרהות, דכיון דלמעשה לפי חכמי הרפואה הרבה מן הטריפות אינן ממיחות אין להוכיח כלום מן הבירור של י"ב חודש. ועי' בבכור שור בחידושי חולין (נח). שהוקשה לו דהרמב"ם (פי"י שחיטה הי"ג) כתב "וכן אלו שמגו ואמרו שהן טריפה אע"פ שיראה בדרכי הרפואה שבידינו שמקצתן אינן ממיחין ואפשר שתחיה מהן אין לך אלא מה שמגו חכמים שנאמר על פי התורה אשר יורוך", ומ"מ פסק (פי"ד ה"א) ש"ב חודש משמש כבירור. וכתב ליישב ברוחק די"ב חודש משמש כבירור דוקא לאלו טריפות שאף לפי דרכי הרפואה ממיחות.¹⁴

ד. כשרות החלב בזמנינו

7 אפילו אם נניח שרוב הפרות החולבות כשרות הן, העיר הגר"צ שכטר שליט"א שיש לרדן על בעיה אחרת הקיימת באופן החליבה בזמנינו. עד לפני כמאה וחמשים שנה רוב החלב המסחרי באמריקא הגיע ממשקים קטנים עם מספר קטן של פרות שנחלבו ביד שמכרו חלב לאזור הסמוך. עם התפתחות התחכורה, צינון, וחליבה חשמלית גדלה האפשרות לשמור על חלב לזמן יותר ארוך ולשלחו למרחקים. בזמנינו רוב החליבה באמריקא קורה במשקים ענקים.¹⁵ לפי הרמב"ן (חולין ג: ד"ה בודק ובמלחמות ג: ברפי הרי"ף) אין לסמוך על רובא דליהא קמן במקום שיש מיעוט המצוי כנגד הרוב, ולכן הצריך הרמב"ן לבדוק הריאה כיון ריש מיעוט המצוי של בהמות עם טריפות הריאה.¹⁶ וכך נפסק בשלחן ערוך (יר"ד סי' לט ס"א) דיש

[תשעים וארבעה אחוז מאלו שהוציאו מעדרם נשלחו לטביחה. וחציים חלו או נפצעו וחלקם לא הוציאו די חלב, Frank Garry, "Current Mortality Rates on U.S. Dairies," *Western Dairy News*, February 2006, [pp. W-43-44]

¹⁴ ראה מאמרו של הרב רוב ווייס (עמ' עז-עח) שדן על בירור י"ב חודש ונ"ד.

¹⁵ לפי אגף החקלאות של אמריקא בשנת 2005 למנינם כמעט ארבעים וחמשה אחוז של החלב המסחרי הגיע ממשקים עם למעלה מחמש מאות פרות (Agricultural Statistics 2006, VIII-5). במשקים אלו חולבים את הפרות בכעין פס ייצור כך שהחלב יוצא בצינוורות לכלים ענקים המחזיקים עשרות אלף גליון.

¹⁶ בגדר מיעוט המצוי, בשו"ת ריב"ש (סי' קצא) כתב "קרוב למחצה ורגיל להיות". אך בשו"ת משכנ"י (יר"ד סי' יז ד"ה ותרתי) כתב להוכיח דמיעוט המצוי הוא עשרה אחוז. וראייתו דבגיטין לא. איתא דבג' פעמים בשנה בודקין את היין, ובב"ב צג: מבורר דהמוכר יין לחבירו מקבל י' מתוך ק' חומץ. הרי דצריך בדיקה למיעוט של עשרה אחוז. אך הקשה על ראייתו בשו"ת שכט הלוי (ח"ד סי' פא) דטעם הבדיקה בגמ' הוא דרגיל להחמיץ דוקא בזמנים האלו, ואין זה ענין למיעוט המצוי,

ויש לעמוד על עוד צד להקל. הרי קיי"ל להלכה דטריפה אינה חיה יותר מי"ב חודש. ופסק הרמ"א (סי' נו סעי' יח) על פי הרשב"א (שו"ת ת"א סי' צח וחיידושים לחולין מב. ד"ה חיה)¹¹ דבמקום ספק טריפה שהיית י"ב חודש משמש כבירור, כך שאם בהמה עם ספק טריפה חיה יותר מי"ב חודש היא מותרת באכילה.¹² ולפ"ז יש להציע דאם לשמונים אחוז מן הפרות החולבות יש סירכות יש ב' אפשריות. או דכל הסירכות נולדו תוך י"ב חודש האחרונים של חיי הפרות, וא"כ אין הוכחה שרוב הפרות העומדות במיטב ימיהם טריפות. או דנולדו הסירכות מקודם, וא"כ הא דאין כל כך הרבה פרות מתות מאליהם מגלה שהרבה מן הסירכות שאנו מחזיקים כטריפות אינן טריפות מעיקר הדין.¹³

של בשר היות וחלב בהמה מותר מחיים ואילו בשר בהמה אסור מחיים משום אבר מן החי. ועוד העיר דאף האר"ו שהחמיר בשחיטת בהמות כיו"ט במקום שרוב הבהמות טריפות לא נראה שהחמיר לענין שחיית חלב במקומות אלו.

¹¹ וכתב הרשב"א שם, "אם ראית ושמעת מי שמיקל ומכשיר ביהרת או בכל מה שמגו חכמים מכלל הטריפות אל תשמע לו ולא תאבה אליו ולא תהיה כזאת בישראל. וכל מי שמכשיר זה נראה בעיני כמציא לעו על דברי חכמים". הרי הרשב"א דוחה מכל וכל שום אפשרות שבהמה טריפה חיה יותר מי"ב חודש חוץ מותרת (דהיינו שיש לה אצבע יחירה) דחשיבא כטריפה משום דיתר כנטול דמי ולא משום שתמות תוך י"ב חודש. וכש"ך (סי' נו ס"ק מח) העיר דמדברי הרשב"א משמע דאם בהמה עם טריפה חיה י"ב חודש ע"כ נס הוא. ומאידך גיסא הביא דברי המהרש"ל (ים של שלמה חולין פ"ג סי' פ) דטריפה אינה חיה פירושו ע"פ רובא דרובא, אבל יתכן שיש מיעוטא דמיעוטא החיה. וכתב המהרש"ל שם, "שלפעמים אחד מאלף יבא הענין שטריפה חיה". ועי' במאירי (חולין מא: ד"ה מטורת) שכתב, "אבל טרפה ודאית כגון אלו שהוזכרו במשנה וחברותיהן אפי' חיתה שנים עשר חדש טרפה שאין הענין אלא אקראי בעלמא וסבה נסחרת ואנו על הרוב אנו דנין". ולדבריו אין מקום להחיר טרפה ודאי ע"פ שהיית י"ב חודש. והוסיף המאירי דיש מקילים ואין לחוש לדבריהם. ובמגיה שם ציין לדברי האורחות חיים (הל' טרפות אות ג') שכתב, "יומה שאמרו טרפה אינה חיה כטרפותה אבל ודאי מתרפאת וחיה יותר מי"ב חודש". הרי משמע דלדבריו יש אפשרות אף לטרפה ודאי להתרפאות ולחיות יותר מי"ב חודש. וזהו הודעה שדחה המאירי. וראה בתוס' הרא"ש נדה (ב: ד"ה היכא) דמשמע מדבריו דטרפה אינה חיה היינו רוב בעלמא.

¹² לפי הש"ך (סי' נו ס"ק מח) וחכמת אדם (בינת אדם, אור"ה כו, הובא בפ"ת סי' מח ס"ב) י"ב חודש משמש כבירור לא רק במקום ספק במציאות אלא אף בספק בדין. עי' בפ"ת שהביא חולקים. וע"ע יביע אומר (ח"ה יר"ד סי' ב אות ג') שהביא הרבה שנקטו כוה"ש"ך.

¹³ לפי אגף החקלאות של אמריקא, בשנת 2002 למנינם חמשה אחוז מפרות החולבות מתות ככל שנה, ואילו רק אחוז וחצי מפרות שמגדלים לבשר מתות. וכן בשנת 2001 הוציאו כעשרים וחמשה אחוז מהפרות החולבות מעדרם.

ספר טוב לב
 חן מסכת פסחים
 הרב יצחק זילברמן
 א"ת

חיוב לבדוק הריאה קודם אכילת בשר.¹⁷ ומ"מ לרוב ראשונים חיוב בדיקת הריאה אינו יותר מדין דרבנן וככך במקום שא"א לבדוק או שקשה לבדוק אינו צריך לבדוק (עי' ס"י לט"ב). וזה הטעם שאפשר לשחות חלב בלי לבדוק הריאה, דאין זה חשיב אפשר לברוריה בקל אי נצטרך לשחות פרה כל זמן שרוצים לשחות חלב. ועי' פרי מגדים (סי' פא שפתי דעת סק"ו).

וא"כ אם נניח, למשל, שמיעוט המצוי הוא עשרה אחוז, ולמיעוט המצוי של פרות החולבות יש טריפות הריאה צ"ב אם עדיין ניתן לשחות חלב המעורבב מחלב של עשרות ומאות פרות. הרי בשלמא אם חולבים פרה אחת יש לסמוך על החזקה הבאה מכח רוב שהבהמה כשרה. אך אם מעורב חלב של הרבה בהמות, הרי מדרבנן בעינן ששים לבטל תערובת חלב בחלב מין במינו, וכמעט ולא יתכן שיש פחות מ-1.63 אחוז טריפות כך שיהיה שיעור ביטול בששים נגד החלב מן הטריפות.¹⁸ במילים אחרות, השאלה היא האם רובא דליתא קמן הוא מושג הלכתי המאפשר לנו לדון על כל פרה בפני עצמה בלי להתייחס לסטטיסטיקה או האם א"א לסמוך על רובא דליתא קמן בניגוד לסטטיסטיקה.

אלא הרי גולד ריעותא לפנינו. ועוד, דיותר יש חיוב בדיקה לייך כי טבעו להחמיץ. ועוד, לא הוכיח שפחות מעשרה אחוז אינו מיעוט המצוי, אלא דעשרה אחוז חשיב מיעוט המצוי. ולכן פירש בעל השבט הלוי דמיעוט המצוי הוא מה שיש מיעוט בכל מקום בעולם, וזה מוכיח שזה מציאות טבעית. ובספר בדיקת המזון כהלכתה (עמ' קטז) הביא מפוסיקי זמנינו הקרובים מיעוט המצוי כפחות מעשרה אחוז. אך דעת הרבה מפוסיקי זמנינו כהמשכנות יעקב, וביניהם הג"ר צבי שכטר שליט"א (מדריך כשרות שאלות ותשובות הי"ל ע"י איחוד הקהילות האורתודוקסים באמריקה, עמ' קה, קז-קח) והגרשז"א זצ"ל (חשובה בבדיקת המזון כהלכה עמ' קעט).

¹⁷ עיין רשב"א חולין ט. ד"ה ומה שהביא עוד טעמים לבדיקת הריאה.

¹⁸ ואפילו אם יהיה שיעור בטול נגד חלב הטריפות עדיין נצטרך לדון על בטול איסור לכתחילה ככה"ג. והיכא דיש משום איסור ביטול לכתחילה אם ביטולו במיד איסור אף למי שנחבטל בשבילו (י"ד סי' צט ס"ה). ונתלקו האחרונים אם ה"ה היכא דמי שנחבטל בשבילו לא ידע מזה. ה"ט"ז (שם סק"י) הביא מהמהרש"ל דאם מי שנחבטל עבורו לא ידע מזה אין איסור. ואילו רע"א הביא מהריב"ש (סי' תצח) דאם ביטול איסור על הסתם למי שירצה לקנות הוא כמו שנעשה שבשכילים ביהודי ואסור לכולם. ובענין ביטול איסור לכתחילה ע"י עכ"ם ראה הדעות בדרכי תשובה סי' קח סק"ב. ומ"מ ע"י בשו"ת הר צבי (י"ד סי' לו) בענין כשרות החלב של בהמה שמחמת אכילה מרובה נפחה כריסה והצטרכו לדקור אותה כנגד הכרס, דכתב רה"א ספק טרפה ואין איסור לבטל ספק טרפה לכתחילה.

9

הגר"צ שכטר שליט"א הניח שא"א להתעלם מהסטטיסטיקה, וז"ל במכתב של כ"ח כסלו תשס"ז, "מ"מ לאחר שמעריבים יחד כל החלב מכל הפרות הלא ברור הדבר שאין שמה ששים בחלב המותר נגד החלב האסור, כי יש לנו רובא דליתא קמן שבין כמה אלפי פרות, יהיו בודאי כל כך טריפות כפי האחוז הנ"ל, ומה שייך לומר שכבר פסקנו על כל פרה בפני עצמה שאיננה טריפה (מכח הרוב), הלא כעת לאחר שנחבר כל החלב ביחד יש לנו ידיעה (מכל הרובא דליתא קמן של הסטטיסטיקה הנ"ל שיש אחוז מסויים של בהמות שיש להן טריפות של סירכות הריאה) – שיש לפנינו איסור המעורב בהיתר (לח בלח מין במינו) שאין בו ששים". והעיר דהרי האחרונים הסבירו דרוב משמש כבידור ואילו חזקה אינה אלא הנהגה (ראה קובץ ביאורים, שב שמעתתא ד), וזה הטעם דרובא וחזקה רובא עדיף. וזה גם הטעם לשיטת התוס' (ע"ז מא: ד"ה ואין ספק) שרוב גרוע וחזקה שקולים הם כי אין רוב גרוע משמש כבידור. וככך אי אפשר לסמוך על רוב להכשיר חלב כל בהמה בתערובת אם יש בידור יותר חזק מזה היוצא מהסטטיסטיקה שיש יותר מ-1.63 אחוז טריפות. וראה דבריו בזה בספר גנת אגוז (סי' ט"ז אות ה').

וכן נטה להחמיר הרב גבריאל יהודה איליאויטש (קובץ בית אהרן וישראל כסלו-טבת תשס"ג עמ' 76-66, ניסן-אייר תשס"ג עמ' 136-124). וטען הוא שכך הניח המשכנ"י שהבאנו לעיל (י"ד סי' טז ד"ה וראיתי). דלדבריו המשכנ"י הניח שאילו היו טריפות שכיחי בזמן המקדש היינו צריכים להתייחס לדם התערובת ככולל דם טריפות ע"פ הסטטיסטיקה אף בלי ידיעה ברורה. אך העירוני דלכאורה יש ראייה הפוכה מן המשכנ"י. דשאלתו היתה דאילו היה מיעוט המצוי של טריפות הריאה היו צריכות לבדוק כל הריאות ומסתמא היו מוצאות טריפות ולא היו יכולים לזרוק דם התערובת לר' יהודה כי אין דם מבטל דם. ומה שתירץ המשכנ"י הוא דכיון דטריפות לא היו שכיחי כ"כ לא היה חיוב בדיקה, וכיון דלא ידעו בבידור שהיו טריפות סמכו על חזקת כשרות של כל או"א וזקרו דם התערובת.

אולם מהרמ"א (סי' פא ס"ב) שפסק כהאיסור והיתר הארוך (סי' מט ד"ב) נראה שיש לסמוך על רוב אפי' נגד הסטטיסטיקה. וז"ל האו"ה, "אם יש ששים בהמות בעדר ונמצא אחד מהן טריפה הגבינות מותרות ואע"פ שעדיין לא בדקנו האחרות דבחזקת כשרות הן". וכתב הרמ"א, "ואם יש ששים בהמות בעדר ולא ידעין בודאי שחלב מן הטריפה היא יותר מחלב אחת האחרות [ש"ך סק"ו] – אע"ג דלא בדקנו האחרות עדיין דרוב בהמות בחזקת כשרות הן" אמרינן מסתמא דאיכא ששים ומותר". הרי דעת האו"ה והרמ"א דאם עשו גבינות מחלב שנחלבה מששים (או ששית ואחת) פרות ושוב שחטו אחת מן הפרות ומצאוה טריפה, מותר לאכול

הגבינות בלי לבדוק שאר הפרות ולהניח שיש ששים נגד האיסור. הרי אף דיש מיעוט המצוי של בהמות עם טריפות הריאה מ"מ כל זמן שאין ידיעה ברורה יש לסמוך על הרוב של כל בהמה ולהכשיר כל הגבינות.¹⁹

ויש להוסיף ולהעיר דאפי' אם נחמיר נגד הרמ"א אפשר שיש עוד סניף להקל.²⁰ בחולין (מו:) נחלקו רש"י (ד"ה לית) והתוס' (מו. ד"ה היינו) אי יש סירכא בלא נקב. והציע המרחשת (ח"א סי' כט) דלדעת התוס' דיש סירכא בלא נקב, אין בהמה סרוכה אסורה משום ובשר בשדה טרפה לא תאכלו אלא משום וזאת החיה אשר תאכלו (עי' חולין מב. דמכאן דבהמה החיה נאכלת ושאינה חיה אינה נאכלת). אך וזאת החיה אשר תאכלו אינו אלא איסור עשה, ולדעת המגיד משנה (פ"ב מאכלות אסורות ה"ג) אין משום היוצא מן האסור אסור באיסור עשה. ולפי' חלב בהמה סרוכה מותרת. ומ"מ לא סמך על זה למעשה משום ספק ספיקא – אולי הלכה כרש"י ואפי' את"ל דהלכה כהתוס' אולי לסירכא זו היחה נקב.

סימן ו על השובע וחגיגת י"ד

א. שיטת רש"י

תנן (סט:) אימתי מביא חגיגה עמו בזמן שהוא בא בחול כשהרהר ובמועט ובזמן שהוא בא בשבת במרובה ובטומאה אין מביאין עמו חגיגה. ובגמ', א"ר אשי ש"מ חגיגת י"ד לאו חובה היא דאי ס"ד חובה היא תימי בשבת ותימי במרובה ותימי בטומאה. ובמועט מיהו מ"ט אחיא כדתניא חגיגה הבאה עם הפסח נאכלת תחילה כדי שיהא פסח נאכל על השובע, ע"כ.

ובפשוטו נראה משו"ט דהגמ' דחגיגת י"ד קריבה רק כדי לאכול את הפסח על השובע. וכ"כ התוס' (ע. ד"ה לאו חובה היא), "ואינה באה אלא כדי שיאכל הפסח על השובע". וא"כ צ"ב במה שונה דין על השובע בפסח, המחייב חגיגה, מדין על השובע בשאר קרבנות. דהרי מצינו לענין שאר קרבנות בתמורה (כג.), "נויקרא וט והנותרת ממנה] יאכלו [אהרן ובנין] מה ת"ל מלמד שאם היתה אכילה מועטת אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שתהא נאכלת על השבע. [בחצר אהל מועד] יאכלוה מה ת"ל שאם היתה אכילה מרובה אין אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שלא תהיה נאכלת על הגסה". וכן פסק הרמב"ם (פ"י מעשה הקרבנות הי"א), "היחה להם אכילה מועטת אוכלין עמה חולין ותרומה כדי שתהיה נאכלת עם השבע".

ונראה דנחלקו הראשונים אי דין על השובע דקרבן פסח שונה מדין על השובע דשאר קדשים. כתב רש"י (פו. ד"ה אין מפטירין) דפסח "נאכל באחרונה על השבע שכן חובת כל הקרבנות כדקיי"ל למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין". וכן כתב הרשב"ם (ק"ט: ד"ה כגון).¹ ובגדר על השובע לדעה זו כתב המאירי (קו. ד"ה זה שבארנו), "כשיכלה בשר הפסח מפיו יהיה שבע ... ופסח וכן שאר קדשים אין ראוי לאכלם דרך רעבתנות אלא דרך כבוד ואחר אכילה אחרת כדרך מאכל חשוב שבה לאחר אכילה". וכתב תוס' הרא"ש (הוריות י: ד"ה ואחד אכלו),

¹ וכן הניח תוס' רבינו פרץ (המיוחס להמרדכי, הגדפס במרדכי לת. לוף ק"ז). וכן דעת המאירי (קו. ד"ה זה שבארנו), ח"י ר' דוד (ק"ט: ד"ה אבל), ר"ן (כג. בדפי הר"ף), ותוס' הרא"ש הוריות (י: ד"ה ואחד אכלו).

¹⁹ הרב לוי יצחק הלפרין (קובץ הבאר, ניסן תשס"ג עמ' קסט-קצא) והרב יוסף מאיר פלדמן (קובץ בית אהרן וישראל אב-אלול תשס"ג עמ' קז-קח) הביאו פסק הרמ"א לענין נ"ד. הרב יוסף מאיר פלדמן הביא עוד הוכחה מדברי השו"ע (סי' פו ס"ח-ס"י). ראה עוד דברי הג"ר זלמן נחמיה גולדברג שליט"א והג"ר אשר וייס שליט"א (הבאר ניסן תשס"ג עמ' קמ-קמו וספר מנחת אשר שמות סי' מג).

²⁰ הרב דב וייס (קובץ הבאר, אדר תשס"ד עמ' עח-פג) הביא אחרונים (ראה ח"י הגר"ח על הרמב"ם פ"ג מאכלות האסורות) שנקטו דהיוצא מן האסור זה איסור חדש בפני עצמו. והציע על דרך זה דאין איסור יוצא מן האסור אלא בודאי טריפה ולא בספק טריפה. וראה עוד דבר חדש להג"ר משה היינמאן שליט"א (מסורה אדר תשס"ה, עמ' עו-עח). וראה עוד בשו"ת תשובות והנהגות להג"ר משה שטרנבוך שליט"א (ח"ה סי' רמה).

הרב גבריאל יהודה אילאוויטש

שאלה בענין היתר החלב בזמננו

שמותר לו לאדם לישבע על אשה פרטית (ע' גה"ש יבמות קכ"א): שתלד בנים כי רוב נשים מתעברות ויולדות, אמנם פשוט שא"א לישבע על אלה נשים בב"א שכולם ילדו, כי ברור שמאלף נשים יש כמה שאינן יולדות.

ולענייננו, הלכה רווחת היא שאיסורים שנתעברו לה בלח צריך ששים לבטלם, ובכך בזמננו שהמציאות שמעורבים את כל החלב שנחלב מכל הפרות לתוך מיכל אחד, ונמצא שבכל שקית חלב מעורב חלב ממאות או אלפי פרות, (שלא כנכדון הפוסקים הנ"ל, שהמדובר הי' שחולבים פרה פרה בנפרד ושותים את תלבה בנפרד), הרי אנו בטוחים ע"פ הסקר והרוב שיש כאן לפחות 20% מבהמות טרפות, ונניח שהרבה מהטרפות הם מחמת ספקות וחומרות וכדברי הפוסקים הנ"ל, אמנם הרי לא מצינו להקל בהם יותר מאשר בדיון ספק וא"כ כיצד נוכל להקל כ"כ ולהסתמך בודאות שמכל הטרפות האלה אין אפילו 10% מהם טרפות, ולומר שכשיש 20% או 30% אחוז טרפות אין בתוכם אפי' 1.6% (אחד מששים) טרפות, וא"כ כיצד אנו שותים החלב כשעה שאנו בטוחים על פי סקר (רובא דליחא קמן) שאין בחלב ששים נגר חלב הטרפות שבתוכה, וכמו"כ פשוט דלו יצויר סוג בהמה כשרה עם ק' ריאות, ובנוהג שבעולם שא' מהם טרופה שבודאי הי' אסור לאכול מבשרה בנאכדו הריאות כיון דיש לנו רודליק שהיא טרפה, והי"ה שאסור לאכול ק' בהמות בב"א, והי"ה הרי כעת עלינו לפסוק בב"א על ק' בהמות, ומה בכך שאתמול הי' לנו גם נדון על כל א' בנפרד, וכי נאמר בזה דקס דינא, [ופשוט דר' ההפלאה ספ"ק דכתובות דהיכא דכבר נפסק לגבי שא"ד גם כממון הולכים אחה"ד אינו ענין כלל לכאן כמובן, והרי פשוט דאפי' אם כבר פסקנו על בהמה שהיא כשרה

א. לכאורה יש להתבונן בדבר היתר החלב, לפי הידוע בזמננו שאחוז גדול מבהמות (30% - 20%) נטרפים ואפי' אצל הבהמות הצעירות והמעולות, ובאמת כבר דנו בכגון דא גדולי האחרונים (ע"פ פ"ת ס"י פ"א סק"ד ובדרכ"ת סק"יח) והמדובר שם הי' במקרה שהטרפות היו שכיחות כמו כשרות, והעלו להיתר בהיות והטרפות הם מחמת ספק ולכן מותר מטעם ס"ס, והגם דלאחר שנבדקה בהמה ונמצאה בה סירכא איננו מתירים אותה, בכל זאת החלב מותר, כי על כלל הבהמות יש ס"ס ספק אם יש בה סירכא ואפי' יש בה סירכא שמא אינה טרפה ע"ש.

אולם לכאורה לענייננו אנו עדיין יש לעיין בדבר, והנה, מה שמתיירים אף חלב כל פרה היא מכח דין רוב שרוב בהמות כשרות, וזה מדין הלך אחר הרוב ברובא דליחא קמן שהוא מכח הסברא שבהיות והסקר מורה שנוהג שבעולם הרוב כשרות אנו נוקטים שגם בהמה זו כשרה היא, ברם, כל זאת לכאורה בעוד שעלינו לרדן על בהמה אחת בלבד, בזה סומכים על זה שרוב הבהמות כשרות וגם בהמה זו כך, אמנם לכאורה במקרה ועלינו יהי' לרדן בבת אחת על מאה בהמות, ולדוגמא א' עומד לפני רפת של מאה בהמות ואומר שאם בתוך הרפת הזאת נמצאת טרפה אחת, הוא אוסר עליו הפץ פלוני בקונם, מובן מאליה שבמקרה כזה לא יועיל יאותו רוב שאומר לנו כשרנים על בהמה אחת לנקוט שהיא כשרה, ועלינו יהי' במקרה זה לערוך סקר מחדש האם יש רוב בעולם, שמכל מאה בהמות אין אף אחת טרפה, ואם לא יתברר שבדבר המקרים שנבדקו לא נמצאה אף טרפה אחת, וכל שכן אם יתברר שבדבר או כל המקרים כאלו נמצאו לפחות טרפה אחת, ברור שהחפץ ההוא אסור עליו באיסור קונם, וכמו"כ, הגם

קובץ ד"ר אבנן וישראל
שנה י"ח
אילון (37)
פלוני - ספר גמ"ס

מכח רוב ושוב נולד בה ריעותא באופן שכעת אין לנו רוב על סוג בהמות כאלו פשוט שלא יועיל מה שאתמול פסקנו שהיא מהרוב, מאחר ונשתנו הנתונים, והי"ג לא נא, ומי מעכבנו מלדון עליו מחדש כיון דיש לנו סיבה לכך, (ובפרט למאי דקיי"ל הנ"ג הרי נדון א' ממש על הכל, ועי' סברא כיו"ב בש"ך סי' ק"ט סק"ד לפמ"ש"פ בחזו"א סי' ל"ז סק"ג ביב"י שנתערב חד בתלת, ונתבשרו ב' ב' בב' קדרות ואח"כ נודע דלי"מ הביטול כיון דכעת הנדון אם בקדרה א' יש אפי' א' של איסור).

ג. והנה עיקר הסברא דהגם דעל כל א' פוסקים שהיא מהרוב הכשרות שבעולם מ"מ בשעה שמתעברים וצריך לרדן על כולם ביחד עלינו לברר אם יש רוב בעולם אם אין בכמות כזאת טרפה, ואם אין רוב כזה ועאכ"ו אם יש רוב שתמיד נמצאו טרפות ביניהם א"א להיתר, (ואם נתעברו מבשאי"מ לת בלח ולפי החשבון יש ביניהם טרפה ואין ששים נגדה האוכל ממנה לוקה על כל כזית שבה לשי' הר"ת דבטע"כ לוקה על כל כזית), דבר זה מוכרח מסברא, בהיות וכל עיקר ההיתר של הלך אחר הרוב הוא מכח הרוב שנמצא בעולם כך (סטטיסטיקה) מאותו טעם כשרנים על הרבה ביחד עלינו להתייחס ולנקוט לפי החשבון של הרוב בעולם, (ואף שאין בזה איוון מדוייק, ע"ל אות ט"ו, מ"מ מכיון דידוע לנו בהכרח שיש מיעוט טרפות בטבע העולם וכמו"כ ידוע לו אחוזי הטרפות בטבע העולם א"כ כשאנו רנים על בהמות העולם ידוע לנו בבירור על אחוז כזה של טרפות, וכמו"כ כשרנים על בהמות של ארץ אחת או על כל קיבוץ גדול של בהמות, ואין שום סיבה ודרך לחלק אחוזי הטרפות באופן אחר ועל"פ בודאי ש"א לומר שיש בירור שאין ביניהם כמה כזאת של טרפות), ועי' קידושין ע"ו. דכותים הוו ספק ממזרים ומותרים בממזרת משום שאין בקיאין בדיני גיטין וקידושין ע"ש, והרי מסתבר שאם הספק רק על אמו של זה של זה שבא לפנינו שיש רודליק על

ג. והנה עיקר הסברא דהגם דעל כל א' פוסקים שהיא מהרוב הכשרות שבעולם מ"מ בשעה שמתעברים וצריך לרדן על כולם ביחד עלינו לברר אם יש רוב בעולם אם אין בכמות כזאת טרפה, ואם אין רוב כזה ועאכ"ו אם יש רוב שתמיד נמצאו טרפות ביניהם א"א להיתר, (ואם נתעברו מבשאי"מ לת בלח ולפי החשבון יש ביניהם טרפה ואין ששים נגדה האוכל ממנה לוקה על כל כזית שבה לשי' הר"ת דבטע"כ לוקה על כל כזית), דבר זה מוכרח מסברא, בהיות וכל עיקר ההיתר של הלך אחר הרוב הוא מכח הרוב שנמצא בעולם כך (סטטיסטיקה) מאותו טעם כשרנים על הרבה ביחד עלינו להתייחס ולנקוט לפי החשבון של הרוב בעולם, (ואף שאין בזה איוון מדוייק, ע"ל אות ט"ו, מ"מ מכיון דידוע לנו בהכרח שיש מיעוט טרפות בטבע העולם וכמו"כ ידוע לו אחוזי הטרפות בטבע העולם א"כ כשאנו רנים על בהמות העולם ידוע לנו בבירור על אחוז כזה של טרפות, וכמו"כ כשרנים על בהמות של ארץ אחת או על כל קיבוץ גדול של בהמות, ואין שום סיבה ודרך לחלק אחוזי הטרפות באופן אחר ועל"פ בודאי ש"א לומר שיש בירור שאין ביניהם כמה כזאת של טרפות), ועי' קידושין ע"ו. דכותים הוו ספק ממזרים ומותרים בממזרת משום שאין בקיאין בדיני גיטין וקידושין ע"ש, והרי מסתבר שאם הספק רק על אמו של זה של זה שבא לפנינו שיש רודליק על

ומעולם לא שמענו לחדש דגדר דין הלך (א) אחר הרוב הוא דבאמת נפסק שהלה כהרוב (ומעין דין נהפך האסור להיות היתר ביבש ביבש לר' הרא"ש), ואף אם לבסוף נשתנו נתוני הרוב ובטל הסקר והסיכוי שהוא מהרוב ואדרכה ברור ע"פ סקר ורוב שיש כאן איסור, דמגלן לחדש כן ומה טעם יש בזה הלא לא חידשה תורה אלא שיש לסמוך על הרוב, ואם התברר לבסוף שהבהמה היתה אסורה י"א דמביא קרבן בכה"ג, משא"כ בביטול יב"י דפשוט דאינו מביא קרבן אף כשאוכל בב"א, וכידוע ד' האחרונים בכ"מ דרוב ל"ה ודאי באופנים דצריך ודאי עפ"ד הרא"ש בשמ"ק ב"מ ו': דרוב ל"ח ודאי לענין עשירי ודאי (שם מירי ברובא דאיתא קמן וכשי"כ בליחא קמן דגרע טפי כמ"ש התוס' יבמות ס"ז ובכ"מ זע' ש"ש ש"ב פט"ו), ומבואר ביבמות נ"ד: דאביו ל"ה ודאי, והרי מצינו ר"מ דחייש למיעוטא מדרבנן כמ"ש התוס' בכ"מ ועד כאן לא נחלקו עליו אלא אם צריך לחוש לזה למעשה אבל עכ"פ ודאי המיעוטא מיהא איתא ובכ"ד מצרפינן מיעוטא לחזקה ולפלגא, וא"כ פשוט דהדין כאן מעין מה שמצינו בשאר היתרים שאמרה תורה כגון ס"ט בכה"ד טהור דבהלך בזה ובוה מביא קרבן כדאי' בשבועות י"ט כיון דכעת אין לנו ספק, והי"ג בענייננו לענין רוב כשכעת ברור שיש איסור ואין לנו רוב אסור, ופשוט דהבא לחוש בכזה עליו להביא רא' אפי' להחמיר וכשי"כ להקל [והרי בתולין י"א שו"ט טובא עד דמשכח ילפותא ממכה אביו וכו', דאולי בת"ר דל"ק ואת"ל דגם בכה"ג אזלי בת"ר, כיון דעל כל פרט יש רוב, אף דכאן עלינו לפסוק על הכל כאחד הרי איכא

למפרך מה למכה אביו וכו' שכן יש ורול"ק שהוא אביו, תאמר בכאן שיש ורול"ק שיש כאן טרפה כעת, ופשוט דאף את"ל שיש צד ספק לחדש בזה אין לדנו כסדר"ר כמ"ש בכללי ס"ס להמ"י דהוראה שאינה מבוררת ל"ח ספק כלל].

ואף דמותו לו לאדם לאכול הרבה בהמות במשך זמנים הרבה, אע"פ שע"פ סקר בודאי יש ביניהם טרפה, היינו דבכל פעם שאוכל יש לו היחר, ואף דלבסוף בהכרח לאכל טרפה מ"מ אין דנים אלא לשעתו וכל שעל כל בהמה יש רוב, אין שום סיבה לאסור לאכול אותה, וכמו דמצינו בביטול יב"י דל"ה הרשב"א אסור לאכול כולם כא' (וי"א דהוא מה"ת) מ"מ לאכול א' א' מותר, וכן בכל דפריש מותר לו לאדם א' מה"ת לאכול כל י' החתיכות בואח"י אף שפריש בודאי אוכל איסור.

[ויל"ע להג"ל לר"א דס"ל בחולין ג"ח. דולד טרפה טרפה דוד"ג אסור א"כ הרי"ע על כל בהמה שבעולם עלינו לדון אם אמה ואם אמה וגם אב"י מיום בריאת העולם היו טרפות, ועל אמה י"ל דלא שכיח כלל שתלד דהרי להלכה קיי"ל דטרפה אינה יולדת (ע' כזה בתוס' ובהמות ט"ה לענין טומטום) ועכ"פ לכ"ע ל"ש כלל שתלד, אמנם על אב"י צ"ע. (להסבורים דכשהאב טרפה הולד טרפה, ולהסבורים דזכר טרפה מוליד, ע' דע"ת בפתיחה סק"ז) ועוד יל"ע בהא דהקילו בכמה דברים גבי רמאי משום דרוב ע"ה מעשרים הם, דאע"פ דמשמע דעכ"פ ה"י אחוז גדול שלא עשרו זכמ"ש בתוס' שבת י"ג: דלמא לא חששו לתערובת מבשאי"מ דאסור ע"ה, וכפרת לר"י דס"ל מב"מ ל"כ אפי' ובאל"ה וכפרת להשי' דלדיהי' גם נטלי"פ אסור במב"מ וי"ל, ועוד יל"ע בהא דקיי"ל דטומאת ע"ה אאמדי"ה (עיי"ר"ש אהלול פי"ג מ"ה וצ"ע בתוס' יבמות קי"ה) מההקילו בזה בכמה דברים, ובודאי דהוא מטעם רוב והרי אין ע"ה חושש על מגע ע"ה ובודאי נגעו בחפץ מאות ע"ה במשך הזמנים, וכי יש רוב

שכולם טהורים וי"ל, עוד יל"ע בהא דיבמות קי"ט. בהלכה חמותה למדה"י דאין חוששין שגולד לו אח דסמון מיעוטא דמפילות למחצה נקבות, והרי באופן כללי בודאי דישנו רוב של יולדות עכ"פ זכר א', וע"ש בישורש יעקב בשם תשרי האחרונים מה שתי' בזה.

ושמעתי להקשות דא"כ על כל א' יהי' חשש ממזרות, כיון דהא ידיע' לאבוה הוא הוא מכח רוב בעילות אחה"ב, והרי יש מיעוט שאינו כן, וא"כ בין רבבות אבות שיש לכ"א מסתמא יש גם מהמיעוט, ובאמת פשוט דלא יהי' בזה דין ודאי ממזר דהרי ליכא שום דין רוב לומר על ציבור גדול שיש ביניהם ודאי שנבעלו לאחרים, דהוי רוב החלוי במעשה וגם אין שום צירוף בין כולם, ולכ"א יש הסיבות שלו ע"י הור"א אהע"ז סי' ל"א סק"ב, וא"כ עכ"פ הוי רק ספק דשריא, (והגמ' בחולין מיידי דלענין דרעת בודאי דאבוה הוא דבוה הרי אין לנו שום הוכחה שלא נבעלה לאחרים, וע"ז צריך להגיע לרוד"ק דעכ"פ רוב"י אחה"ב), אלא דעדיין יל"ה"ק דא"כ לישתרי כו"ע בממזרת כיון דהוה קהל ספק.

והאמת דל"ק כלל דהנה פשוט שיש כאן הן רובא דלייתא קמן והוא רוב בטבע העולם שגם הנבעלות לאחרים, מ"מ רוב אחה"ב וגם יש כאן רובא דאיתא קמן שכשדנים מהיכן יוצר הולד זה הוי רוד"ק לאתר שיהונו לנו שיש כאן חנויות ודיינין מהיכן פרש בזה אמרו, כל דפריש מרובא פריש ונוצר מרוב של הבעל, והרי ברוב דבדין רוד"ק יולפי' מאח"ר להטות דכל דפריש מרובא דפריש יש על כל א' ספק שהוא מהרוב אף נגד ההסתברות לפי ערך ריבוי הפרישות וע"י משכ"ב באות ד', וא"כ כיון דעל כל מ' שגולד יש רוד"ק שפרש מהרוב, תו לא איכפ"ל אף אם יהי' אלה מעשי פרישות כאלו וז"ב.

ועוד י"ל בכמה אנפין, א' דהנה מבואר ברש"י יבמות ע"ה ועוד דהא דבן ממזר הוי ממזר הוא רק מהא דלו הלך אחר פסולו,

וע"ש בישר"י ובפנ"י קידושין ס"ח שכ' דס"ל דבפסולים ל"ש דין למשפחותם לבית אבותם וביאור הדברים דהא דבן ממזר הוי ממזר אינו מדיני יחוס דמי שמתייחס אחרי ממזר עדיין אינו ממזר, אלא דהוא הלכה מיוחדת של העברת הפסול לבנו דילפי' מלו הלך אח"פ, וע"י קידושין ס"ט. דס"ל לר"א דהרי"ז ועבד ממזר דאתא לו ואפקי' ע"ש, והיינו כנ"ל דבוה ל"ש כלל גדרי יחוס רק דין מיוחד של העברת פסול, וא"כ י"ל דכיון דממזר ספק שרי' רחמנא ומטעם ודאי (וכמ"ש מהרי"ט דגם בתרתי דתורי בב"א מותר), א"כ טוב ליכא בוה דין לו הלך אח"פ כיון דליכא עלי' שם פסלות כלל, וממילא לא נמשך הפסלות לולד, ואף דבספק ממזר משמע דהפסול נמשך לולד וכסתמא דמתני' דממזרים ושחוקין מותרים זכ"ו ומשמע אף דור שני דומיא דאינך, מ"מ י"ל דהיינו משום דעכ"פ יש עליו שם ממזר ספק לענין להתייר בממזרות, ואף דמותו בבת ישראל, מ"מ יש לו עכ"פ שם הפסלות של קהל ספק וילפינן דגם זה נמשך לבניו, אבל באופן שעל כל א' ליכא שם ספק ממזר כלל, וא"כ הרי יש לו גם היתר ודאי מטעם ממזר ספק דשרי בב"י (ולא רק מדין רוב

דעלמא), וא"כ לא שייך כלל העברת הפסול לדורות, ולכן ל"ש כלל לדון מחשש ממזרות בהצטרפות המיעוט של דורות.

ויעי' דהנה רק השעה"מ פ"ט מטו"מ רמ"א מוכיח הגמ' בחולין דאזלי' בת"ר ממנה אביו הרי ממזר דלא ידיע לא חיי כמבואר ביבמות ע"ה: ות"י דעדיין יש לחוש שבא עלי' עכו"ם, ולכא"ו י"ל עוד דהרי מבואר בגמ' דהדיע ולא ידיע עד תלתא דרא ח"י, וא"כ יש לחוש שמא הוא ממזר ידוע לאחרים אלא שלנו אינו ידוע, וא"כ עכ"פ לענינינו שפיר אין לחוש לממזרות במשך תורת הדין דהרי ממזר לא חיי' דהא דה"ה י"ל דהנה לכא"ו קשה בגמ' חולין אמאי לא יליף דאול"י בת"ר דא"כ כל אדם יהי' קהל ספק ומותר בממזרות דילמא לאו אבוה הוא והוא ממזר, ועכ"פ ל"כמ"ש בברכ"ש

כתובות ס"י כ"א בד' הרמב"ן דגם לענין להשוות ריעותא ומקום ספק ברשב"ע וכן לעשות ספק ממזרות צריך דין עדות ודבר ברור יעו"ש, וא"כ כל דאין לנו סיבה לומר שנבעלה לאחרים לא נחשב אפי' ספק וה"ו אפי' בהצטרף דורות רבים ג"כ אין לנו סיבה ברורה להסתפק ולומר שנבעלה לאחרים (וכנ"ל רל"ש בזה דין רוב).

ג' והגם דברובא דאיתא קמן כגון צ' חנויות מוכרות בשר שהו"ה וי' מוכרות בשר נבלה, ופירשו כ' מסתבר דכולם מותרים, ואפי' לבשלם יחד הגם שיש הסתברות שמכ' מעשי פרישה ה"י גם חלק מהמיעוט, מ"מ כך הוא דין רוב שכל שיש לפנינו כח רוב הפוסק ומכריע לנו ע"פ הרוב, אין מתחשבים עם הסתברויות צדדיות, וכמו שמצינו ברוב קרוב הלך אחר הרוב אע"פ שלכא"ו ה"י יותר מסתבר לתלות חפץ הנמצא לעיר הקרובה אע"פ שהיא קטנה מאשר לעיר רחוקה וגדולה, וכן באשה שנבעלה ויש בעיר י"א כשרים צדיקים וי' פרוצים פסולים דאע"פ דודאי יותר מסתבר לתלות במיעוט מ"מ כיון דכולם נכנסים בכלל הספק ויש לנו רוב הנוטה לצד זה נפסק כן, וכן ברוב דיינינים פוסקים כהרוב דלא מחדדי נגד מיעוט שגדולים מהם בחכמה אע"פ שמסברא הדין עמם, ובכלל דין רוד"ק אינו מכח הסתברות כלל כמ"ש בש"ש ש"כ פט"ו ושערי"י ש"ג פ"א: (ולכא"ו אם יש אומדנא ברורה להיפוך לא מהני וצ"ע הגדה בזה ואם שייך לומר שיהי' אומדנא ברורה מכח סקר, וע"י קצוה"ח סי' דס"ב סק"ב, וע"י רש"ש כתובות י"ד: עוד ח"י בגוה"כ דרוב), ולכן גם בזה אע"פ שיש הסתברות שחלק מהפורשים הם מהמיעוט, מ"מ הלא יש לנו רוב חנויות הפוסקים לנו על כל ספק פרישה ועל כולם ביהודי שפרשו מהרוב, משא"כ ברובא דלייתא קמן שהוא רוב בסברא מכח טבע העולם בוה פשוט שאם בטבע העולם בהצטרפות פרישים רבים יש ביניהם ודאי א' בודאי דעלינו לפסוק דגם

כאן ישנו, (ופשוט דליכא דין כל דפריש ברודל"ק כמכו' בגמ' חולין י"א, ובלא"ה אין כאן מציאות של פרישת מיעוט מהרוב כלל).

ובאמת גם לענין כל דפריש כשפירשו הרוב בזאח"ז אסור לאכלם כולם בבי"א, אף רחל על כ"א היתר של רוב, ואין חזרו"ן לקביעות עיי"כ, כמבואר בזבחים ע"ג: אטו מגיסא אסרה מ"מ אסור לאוכלן כולם בבי"א כיון דאיסורא ברובא אתי' ונמצא שאוכל איסור, (עי' חזו"א סי' ל"ז סק"ו, ובבי"מ ובחכ"א, ואכמ"ל), אלמא דאפי' היכא רחל על כל א' בפני"ע היתר של כל דפריש מ"מ כיון שידוע לנו שיש כאן איסור אסור וכן ט' ציבורים מצה וא' חמץ ואתו ר' עכברים ושקלו צריך לחזור ולברוק, ולא יועיל כאן דין רוב שהתיר כ"א בפני"ע כיון שידוע לנו ע"פ רוב דאיסורא ברובא איתי', וכש"כ בדיון הלך אחה"ר ברודל"ק היכא דע"פ החשבון איסורא ברובא איתי' דאסור, (וע' בכתבי הגר"ח מה שביאר בגמ' דזבחים הנ"ל דהיכא רחל דין כל דפריש אינו חוזר לקביעותו, משא"כ היכא דמקודם הי' ההיתר על כ"א בפני"ע רק מדין הלך אחה"ר בזה הדין לקביעותו כשידוע שיש כאן איסור והוקבע).

ויש שרצו להוכיח מהא דחזו" דמותר לאכול כל בהמה לעצמה, ול"א דמיעוט הטרפות שבעולם הו"ל קבוע דכמחצה על מחצה, דמזה מוכח דהמיעוט ליכא במציאות כלל, ולכן אפי' בהצטרפות פרטים רבים שיש בכדי המיעוט לאסור את כולו לא חיישינן ל"י, ובאמת אין בזה שום סכרא להתכחש למיעוט ולא לזכור שיש כאן בחשבון גם מיעוט טרפות והרי כל דין רודל"ק בנוי על הנחה מוקדמת פשוטה מדיעת מקרי הטבע שרוב בהמות כשרות ומיעוט טרפות וזה בירור מוחלט שכן ימשיך טבע העולם ועל סמך זה יש לנו רודל"ק ומה"ט יש גם הכרח שימשיך המציאות של מיעוט טרפות, והביאור בהא דברודל"ק לא דיינינן ל"י קבוע ידוע (וכן ביאר הגרע"א

וע' קוב"ש ב"ב כ"ד) דמכיון דלא נולד הספק מכה הנמצאים לפנינו שנצטרך לומר שפירש מהם, רק הוא סברא ואומדן דעת ע"פ מה שנתברר באופן כללי מקרי הטבע ואפי' אם יושחטו כל הבהמות בעולם ותשאר רק היא לבדה ג"כ יהי' בזה אוהו רוב, וממילא לא שייך לומר דהוי כמע"מ מכה שנמצאים כאן ודאי טרפות כיון דא"צ להגיע לומר דפריש מהם, והרוב הוא בדעת וסברא לבר, ואף דטו"ס ידוע לנו גם בל"ס דמצאות טרפות בעולם, מ"מ כיון דלא נתבררו מעולם לפנינו זה נחשב רובא דליחא קמן (אף דבדואי ישנם בעולם) ודיינינן דהרוב מכה הסברא לחוד, ומה גם דקבוע שאינו ניכר הוא מדרבנן כמ"ש בתוס' חולין צ"ה. ורק בתערובת של רובא דאיתא קמן גזרו דליהוי קבוע, ולא ברודל"ק, דו"פ.

ד. ואיך שיהי' אפי' אם נמצא דרך לחלוק על הנ"ל בדיון רוב הרי עכ"פ בודאי דאי' בני"ד לסמוך על רוב שאין כאן טרפות, דעכ"פ איתרע הרוב טובא ע"י שתמיד כשנבדקו הבהמות שמהם נחלבו שקיות החלב שלפנינו נמצאו טרפות יותר מפי עשר מא' בס', והחזוק בכך גותה. מתלתא אלפי זימני ובודאי גרע טפי מדינא דשו"ע סי' ק' ס"ד מתשו' הרשב"א דכשנמצא ג' פעמים תולעים בתבשיל, ופשוט דה"ה באותו סוג תבשיל שיש לו אותה סבירות לשכיחות תולעים, דאסור לאכול אם א"א לברוק וא"א לסמוך בזה על רוב כיון שיש כאן סיבה מצד המציאות לחוש שיש כאן איסור, וה"נ בני"ד בודאי איתרע רובא טובא ועדיפא מיני' שיש כאן סיבה ואומדנא ברורה בלב שאין למעלה ממנה, ואנן סהדי שיש כאן הרבה טרפות, שהרי לא קרה אף פעם כששחטו כמות של בהמות אפי' בגיל יותר צעיר מאלו שהחלב בא מהם, שלא נמצא ביניהם אחוז גבוה של טרפות כנ"ל, ואיך נוכל לסמוך בזה על דין רוב, (ועי' ל"התורה"א בתשובות וכתבים סי' פ"ה בהערות על תשו' הגאון מטשעבין שדן לענין חזקת כשרות בצוה"פ, וז"ל הנדון כאן שלא נודמן אף פעם

בכה"ג לא גזרו חז"ל להצריך ס' אטו אינו מינו.

והנה מלבד שאין לנו לחדש מסברא ולערער הלכות קבועות בלי רא"י, יש רא"י ברורה ממח' הרשב"א והרא"ש ביבש יבש שנתערב חד בתרי דבטל אפי' מדרבנן ושוב נחבטל בלח דר' הרשב"א (וכ"פ המחבר בסי' ק"ט) דאסור דכיון דנעשה לח בלח צריך ס' כדיון לח בלח, אף שעל כל א' בפני"ע יש היתר מטעם ביטול יבש ביבש, (ועדיפא מיני' דבפשטות גם הרשב"א מודה דמה"ת מותר לאכול כולם כאחד ע"ש בפמ"ג ורק מדרבנן אסור, ומ"מ הצריכו חז"ל ס' בלח בלח) ועד כאן לא פליג עלי' הרא"ש (פג"ה סי' ל"ז) אלא בכיטול יבש ביבש דחזור האיסור ונחפז להיות היתר כמו שביאר שם באורך, ולכן לא איכפ"ל אם יבשלם אח"כ, ורק כשנתערב מתחלה בלח הצריכו חז"ל ס' כיון שנתערב כאן בעודו איסור גזרי' אטו אינו מינו, וא"כ בני"ד כו"ע מודו דצריך ס' כיון דעכ"פ ידוע לנו שיש כאן חלב טרפה, [ואין סברא כלל לחלק במה ששם היו האיסורים מבוררים פעם ואח"כ נתערבו, ובפרט לפמ"ש הרמב"ם פט"ו ממאכ"א דגדר דין ס' במב"מ הוא שיתבטל מעצם מיעוטו, ועי' בפמ"מ פ' הכונס, וכע"ז ג"כ לטעם הרשב"א בהא דצריך ס' במב"מ, עי' פמ"ג סי' ק"ט, ובכלל דין ס' במב"מ הוא גדר קבוע מדרבנן ואסמכוה רבנן אקרא דזרוע כשלה בחולין צ"ח ולרש"י שם י"ל דהוא מה"ת ע"ש בחת"ס, ומסתבר דאפי' במין שנטל"פ בכל שאר מינים דליכא גזרה ג"כ צריך ס'].

ו. ואע"פ דקיי"ל בסי' פ"א ס"ב בנמצא טרפה בסירכא דאין אוסרים החלב משום ס"ס, דספק שמא נטרפה עכשיו וכל סירכא הוי ספק טרפה, אמנם פשוט דאין זה ענין לענינו דכיון דנתברר שתמיד בכל גילאי וסוגי הבהמות נמצאו טרפות, הרי יש כאן רובא דליחא קמן ויותר מכך דודאי שיש כאן טרפה, ופשוט דלא יועיל לזה ג"כ חזקת הגוף של הבהמה כיון דהדבר ברור ע"פ

כשבודקין שימצאו כולם קיימין, באופן שא"א להתיר ע"פ חזקה, שהדבר ברור בלב שכבר אין מחיצות העיר קיימות וזה יותר מרוב וכו' ע"ש, וכנים הדברים גם בני"ד).

ותו דהלא אפי' במקום שאין שום סיבה לנאמנות רק שלבו נוקפו ובלבו מאמין לזה ובדי לו אסור לו כמבואר ביו"ד סי' קכ"ז (וע' תשו' אבני"ז אהע"ז סי' כ"ח, ועי' בתשו' הגרש"ז מבריסק בס' אסופת הגר"ח יבמות סי' כ"ה דברי לו באופן שאין ספק מועיל אפי' בדשביע' ולהוציא ממון בלי ערות ואכ"מ), והרי כאן ברור שלכל אחד הוא ברי וודאי שיש כאן תערובת טרפות.

והגע בעצמך, הרי שהי' מתברר שבסוג שימורים מסוים נמצא לפי הסטטיסטיקה בכל קופסא תולע אחד, הרי בודאי היו מפרסמים ואוסרים לקנות מהם עד שיעברו בדיקה קפדנית ע"י מומחים ומכשירים שונים, על אף שבודאי באופן כללי יש לסמוך על הרוב שאינם מתולעים, כיון שכעת הוחזק ע"פ סטטיסטיקה שיש בזה ספק תולעים, (ועל אף שגם כעת עדיין יש רוב שאינם מתולעים ולא חל ע"ז שם תערובת יב"י כיון דהספק על כ"א הוא מחמת עצמו מכה רודל"ק, וחיוב הבריקה הוא רק מחמת כל היכא דאיכא לברורי, וגם הרי בכל אופן בטל מה"ת ברוב כדיון יבש ביבש כיון שאינו ניכר לעין ורק מדרבנן לא בטל כיון דברי' אינה בטלה), וכאן הרי יש לנו אומדנא ברורה שבכל כוס חלב שאנו שותים נמצאים בודאי שיעור טרפות פי כמה וכמה מאחד בששים, ועל מה אנו סומכים לשחוח החלב.

ה. אמנם בני"ד הי' אפשר לרון בדבר מכמה טעמים, א' בהיות ומה"ת בטל ברוב במב"מ בלח בלח אלא דמדרבנן צריך ס', אטו אינו מינו, בזה יש לחדש דבאופן כזה שעל כל א' בפני"ע יש היתר מטעם רובא דליחא קמן, ורק בהצטרפות הרבה ביחד נתחדש לנו היריעה שנמצא כאן איסור

החשבון ועדיף מרובא דליתא קמן כני"ח והרי רובא וחוקה רובא עדיף, וכי סברא הוא לומר בכל סוגי הבהמות מכל הגילאים שנשחטו בעולם שכולם נטרפו היכף סמוך לשחיטה, ואם היינו שוחטים אותם לפני כמה ימים היינו מוצאים אותם כשרות אתמהא, (וזכר לדבר בתוס' יבמות ע"ה: דלא מסתבר לומר על מקרה קבוע צא וחזור על בניהם ע"ש לענין פצו"ד).

ז. עוד הי' אפשר למצוא היתר בני"ד אם יתברר שכל הטרפות הנמצאות דינם כספק טרפה (וצריך לברר בזה) בזה יש לדון להתיר מטעם סד"ר לקולא דהרי מה"ת מב"מ בטל ברוב, ואע"פ דקיי"ל דספק דאורייתא שבא ע"י גלגול לדרבנן לא מקילינן בה מדין סד"ר וכגון ספק טרפה דצריך כל דיני ביטול דרבנן ולא בטל ברוב במב"מ ע"י ד"מ ס"י נ"ז ושי"ך כללי ס"ס אות י"ט, מ"מ כבר כ' בתשו' רע"א ס"י ע"ט בשם הפוסקים דבהפס"מ יש להקל בזה בלא נודע עד לאחר שבא לדרבנן (ובנ"ד לכא"י יש עוד צדדי היתר ע"פ הטעמים שבי' בתשו' רע"א ס"י מ"ט דל"מ סד"ר ע"י גלגול או משום דפ"ע הי' נדון בדאורייתא או משום דעכ"פ כעת יש לכמה דברים נדון דא"י משא"כ בני"ד דכל הנדון שייך רק בהתערבות מב"מ באופן דיש ביטול ברוב דאינו אלא מדרבנן ויל"ע בכ"ז), וא"כ יש בזה כדי להקל בשעת הדחק עכ"פ (אמנם ביבין דעת להגרי"י מקוטנא כס"י פ"א תמה מאור ע"י והלא מכל הראשו' שדנו בבחינות שנמצא א' מהם טרפה מוכח דלא כן), אמנם לכא"י יל"ע דכיון דיש אחוז גבוה כ"כ של ספק טרפה ולהתיר התערובת עלינו לומר שכולם כשרות (פחות מ' 6.1%) א"כ הרי הוי ס"ס טובא להחמיר בדרבנן וכיצד נוכל להקל בזה. [ואולי יש למצוא דרך בזה דהנה קיי"ל דטרפה שחיתה יב"ח או ילדה הוי בדיקה זסימן שאינה טרפה, והרי עיננו רואות דאע"פ שיש הרבה בהמות סרוכות ומ"מ כולם חיות ויולדות, ועכצ"ל או דחיישי דנשתנו הטבעים, ע"י תבו"ש ס"י לי סק"ח

ובכו"ש חולין נ"ח וחזו"א יו"ד ס"י ה', או ת"י אחר, וילע"כ בדי' הפוסקים בדין יב"ח בספק פלוגתא וע' בתשו' אמרי נועם ס"י י"א, ועכ"פ אם נמצא מקום לומר דא"י"ז אלא ספק, ויש לנו צד כולל וספק משותף על כל הסרכות לומר שהן כשרות מטעם הנ"ל, י"ל בזה סד"ר לקולא וכנ"ל, וצ"ע וכיורו בזה ולא באתי אלא להעיר, ובכל אופן אי"י יישוב לגמרי (מלבד רעצם הקולא בסד"ר ע"י גלגול לא ברור כנ"ל) דהרי קיי"ל דאין עושין סד"ר לכתחלה, וגם אין מבטלין איטור לכתחלה ואפי' בריעבד אם כיון לבטל אינו מבטול, וכאן אף שכ"א מותר הוי בכלל אין מבטלין ול"ד לסי' ק"ט ס"ב דשם כ"א היתר גמור, ודמי למש"ב הפמ"ג בשפ"ד ס"י ק"ג ע"ש וברע"א וילע"ב].

ח. עוד הי' אפשר למצוא היתר בזה מטעם אחר, והוא מדין ביטול יבש ביבש דנהפך האיטור להיות היתר ושוב אינו חוזר ונייעור כשמתערב לדי' הרא"ש (ולד' הרמ"א כס"י ק"ט אפשר להקל כן בשעת הדחק), וא"כ כל הבהמות שבעולם מעורבות והמיעוט טרפות בטלות ברוב הכשרות ונהפכות להיות ושוב אינו חוזר ונייעור, והנה אף דקיי"ל כס"י ק"י דבע"ח לא בטלי מ"מ כל שנשחטו (וכן בשאר דברים החשובים וחתיכה הראוי' להתכבד שנתרסקו ובטל חשיבות) ואפי' נשחט א' מהם מותר, וא"כ הי"ן בשעה שחולבים מהבהמה והחלב אין לה דין בע"ח שפיר חל עלה דין ביטול ברוב דיבש ביבש.

והנה פשוט דאפי' אם נאמר כן אין בזה היתר רק לשי' הרמ"א שהיקל כהרא"ש ורק בשעת הדחק אבל לשי' המחבר שספק כהרשב"א יבש ביבש שנתבטל ושוב נתבטל צריך ס"י גם בני"ד צריך ס"י. [ואף דגם להרשב"א מותר לאכול רוב התערובת ול"א איטורא ברובא איתי' ע"י ש"ך ופמ"ג סק"ז מ"מ בני"ד ברור שברור לכל שאוכל מהאיטור מסתבר דלא היתרו, וע"י בחו"ד

סק"א לענין קמח דקמח דאטור לאכול חלק מהתערובת כיון דבודאי נבלל, ויל"ע בזה].
ט. אמנם לקושטא דמלתא כמה תשובות ברבר, ומקודם עלינו להודיש כי מכל הראשונים והאחרונים שדנו בדיני תערובת של ספק טרפה שנולדה במקולין באופן שמעולם לא נתבררה הטרפה להחמיר משום חז"ל מוכח להדיא דלא ס"ל כן, דאל"כ כבר חל תורת ביטול על כל בהמה טרפה בעולם כיון דהרוב בעולם הם כשרות, ואע"פ דבע"ח לא בטלי מ"מ ברגע שנשחט שפיר חל עליו דין ביטול יב"י, ומה לי בכך שאח"כ נעשה חז"ל כיון דכבר חל עליו תורת ביטול, והרי לא נתחדש לנו שום ידיעה בזה שמצינו כמה ריאות סרוכות דהלא הן הן שלקחנום בחשבון מקודם מכה המיעוט שבטבע והעלנו להם ארוכה מכת דין ביטול יב"י ונהפך האיטור להיות היתר, וכעת נבאר טעם הדבר מדוע א"א לרדן בזה מטעם ביטול יב"י.

הרא' דברור דהך דינא דהרא"ש דכשנתבטל מקודם דיבש בטל ואפי' אם נתבטל אח"כ, זה רק בנודע התערובת בהיותו יבש, ודעת השי"ך שם סק"ב דהא דרק בנודע חל הביטול הוא מן התורה וע"י בתשו' הרי"מ יו"ד ס"י ט' שביאר דיטור דין ביטול הוא דילפינן מטנהדין דאחרי רבים להטות ועלינו להוציא מכל הב"ד פסק א' ובוה חידושה תורה דהפסק הוא כהרוב, וזהו גדר דין ביטול יבש ביבש שיש לפנינו תערובת ועלינו לקבוע עלי' שם א' וזה נקבע ע"פ הרוב, (והאחרונים האריכו בזה בביאור הרבר ע"י קוב"ש על ש"ש אות י' ובשער"י ש"ג ועוד) ולכן זה רק בנודע שהי' לנו שאלה שדנו עלי' בזה שייך לומר שנפסק הדין ע"פ הרוב, משא"כ בלא נודע שלא הי' לנו ה"י שום נדון על כל בהמה בפני עצמה כי כשדנים על כל בהמה בפני"ע יש לנו היתר מצד רובא דליתא קמן האומר לנו שאין לחוש שהבהמה מהטרפות, ואין לנו שום סיבה מן התורה לצרף כל הבהמות

ביחד ולעשות ממנו נדון ושאלה וממילא לפסוק הדין ע"פ הרוב, ומסתבר דרומה ללא נודע התערובת כיון דאין לנו כעת שום סיבה לחוש על בהמה א' שהיא טרפה, (וע"י בפמ"ג שם סק"י"ג דגם ברבר שמחמירים לברוק מ"מ כל שמדינא א"י לחוש לזה ל"ח נודע התערובת ולכן יעץ באוונות הפטומות דיבדוק קודם הסרת הנוצות שאם תמצא א' טרפה יהי' חלות הביטול כשעדיין אינו חז"ל, משא"כ כשיהי' נמצא אח"כ לא יועיל הביטול דמקודם כיון דלא נודע התערובת, וכמובן דאין זה דומה ממש לני"ד אבל עכ"פ חזינו מדבריו שלא מספיק מה שהאדם התייחס לתערובת החפצים והסכים לרדן על א' מהם כאיטור מה שלבסוף התברר שאכן כך הי', ולרדן בזה דין ביטול ברוב אלא דצריך שגם הי' בפועל סיבה לרדן ולהסתפק בדרב' ומסתבר דכאן גרע טפי טובא וגם להסוברים דלא נודע דאינו בטל הוא. מדרבנן כאן כו"ע מדוד דמה"ת לא שייך לרדן דין ביטול כיון דאין שום שאלה ואיטור לפנינו על כל א' מהתערובת כשלעצמו שנצטרך לבטלו.

ומטעם אחר א"א לרדן. כאן דין ביטול יב"י, דהנה הקשו האחרונים על-הא דפריך בגמ' חולין י"א: לר"מ דחייש למיעוטא היכי אכיל בישראל ולכא"י קשה דהרי בוראי לא פליג ר"מ על דין ביטול (וכדמוכח בכ"מ דמיי"ר ר"מ בדיני ביטול ברבר שבמנין בביצה ג': ועוד), וא"כ בכל רובא דליתא קמן בטריפה נימא שיתבטלו מיעוט הבהמות בעולם ברוב הכשרות, ומשו"ה מותר לאכול בשר דנהפך האיטור להיתר מדין ביטול, ואף דמדרבנן בע"ח ל"ב מ"מ הרי בדרבנן ל"ח ר"מ למיעוטא.

ומוכח מזה דברובא דליתא קמן לא שייך דין ביטול ברור, וע"י בחו"ד ס"י ק"א סק"ה שביאר הטעם משום דכל דלא נולד הספק מכה התערובת דהיינו שמכח שנתערב כאן איטור נולד הספק בזה אמרי' דעל כל התערובת חל שם א' כיון דיש כאן ספק א' המצרפן, משא"כ ברובא דליתא קמן שאין

הספק מכה התערובת רק ספק כללי בעולם שישנם הרבה טרפות ואפי' אם ישחטו כל הבהמות שבעולם והישאר רק בהמה א' יהי אותו ספק, (וכמ"ש החור"ד בתשו' שבחמד"ש אהע"ז סי' כ"ד סק"ב) בזה לא שייך לרון על כל הבהמות כתערובת ולפסוק על כולם שהן כשרות, ועיי"ש שהביא עוד רא"י לזה מה שנתערבו עורות פסחיהן.

ואף דבנ"ד כשאוכל א' לבד אין כאן ספק, וכל הספק נוצר רק מחמת שאוכל הרבה יחד מ"מ פשוט דאין זה נחשב דהספק נולד מכה התערובת רק מכה ריבוי פרטים רבים שכל א' נושא עליו סיכוי של מיעוט לאסור ובהצטרפות הרבה יחד נחרבה הסיכוי שבין כולם ישנו איסור ובאמת ישנו אצל כל א' הספק שלא מחמת תערובת, [וממקומו הוא מוכרע דהרי כ' התוס' בחולין דהא דר"מ חייש למעוטא הוא מדרבנן, וא"כ למה לא נעשה נדון והצטרפות של כל הבהמות על זה שבין כולם ישנו טרפה ודאי ואסור מה"ת ויהי בטל ונהפך להיתר], ועי' בשער"י ש"ג פ"ה שהאריך בזה בגדר ספק שלא מכה התערובת, וע"ש שחמה על ראיית החור"ד מרדל"ק דר"מ דהרי שם אין א' תולה בחבירו כלל ולכן פשוט דל"ש ביטול ע"ש, אמנם באמת י"ל להנ"ל בפשיטות דהרי ורדל"ק הוא מכה בירור מקרי הטבע שחלק מיעוט הם טרפות והרוב כשרות, ושפיר תולה א' בחברתה כיון שידוע לנו סכום אחוזי הטרפות שנמצאים בעולם, (ועי' באב"ה"ז פ"ד ימאיטור"מ ובמור"מ עם החנו"א בזה שנדפס בס' אבן ציון, ועי' בפמ"ג בש"ד סי' ק"ה סק"ל ובריש שעה"ת דאע"פ דל"סל היסוד דשלא מחמת התערובת מ"מ כשכולם נולדו בספק מודה דל"ש ביטול ע"ש וה"נ בני"ד).

יא. ועי"ל באופ"א הא דל"מ דין ביטול יב"י ברודל"ק, עפ"ד המרדכי בחולין שכי' בהא דיבמה שרקקה דם דחליצתה כשרה לפי שא"א בלא צחצוחי רוק, והקי' אמאי לא בטל הרוק, ות"י משום דנולד בתערובת ל"ש

ביטול, והאריכו בזה האחרונים עיי' פמ"ג (ק"ב מ"ו י"א) ונב"ת יו"ד סי' נ"ד ועוד, [ואף דה"י אפ"ל דר' המרדכי אמורים רק בתערובת שנוצר מעיקר ברייתו וטבעו כגוש א', מ"מ מר' האחרונים שדימו לזה הא דכי המרדכי בין שנשחט לתוך גיגית בשבת דבטל אף דהוי דשיל"מ כיון דלא הי' האיטור עומד לעצמו והקשו האחרונים דדבריו סותרים אהרדי, עכ"פ מוכח דס"ל דאין לחלק בזה, וכ"כ בחו"ד סי' ק"ו סק"ו], וא"כ י"ל דלכן ל"ש ברודל"ק ביטול יב"י כיון דנולד בתערובת שלא הי' בעולם אף פעם היתר מבורר וכולם נולדו באותו תערובת, וכ"כ בבית אפרים יו"ד סי' ע', ופשוט דאין לחלק בזה בין יב"י ללב"ל דהרי יסוד דין ביטולם א' הוא מדין אחרי רבים להטות שנהפך האיטור להיות היתר מכה התערובת, ואיך שה"י הרי מפורש בגמ' חולין הנ"ל מדפריך אר"מ היכי אכיל בישרא דל"ש דין ביטול דיב"י ברודל"ק, וא"כ ברור דאין לרון בני"ד מצד דין ביטול יב"י, ובאמת לפי ב' טעמים אלו ל"מ בזה גם ביטול בלח בלח אפי' במכ"מ דגם בזה בעי' לדין אח"כ להטות וא"כ בני"ד יש בזה חשש דאין כיון דאין בזה ביטול מה"ת (ולד' הש"ך בס"י צ"ח דמב"מ וש"א"מ צריך ס' מה"ת יש בני"ד חשש דאין באופן שמערכים מים או שאר חומרים לפני התערובת החלב).

יב. עוד יש להעיר דל"ש דין ביטול דיב"י עפ"ד הש"ך סי' ק"י סק"י וכ"ט דספק תערובת חנויות הוי קבוע ועי' בדגו"מ בס' ק"ט, ובתשו' הרב בעל התניא סי' י"ח שהאריך לקבוע מסמרים להלכה עפ"ז דהיכא דהתפצים ניכרים כ"א לעצמו ל"ש לרון דין ביטול בזה דהוי קבוע ע"ש שהכריח כן מר' רוב הראשונים בניטין ס"ד בהא דל"מ רוב בלתי שקדש אשה א' בעולם ושכן דעת כל הפוסקים יעו"ש, [ועפ"ז יש ליישב קו' החת"ס במתני' דחולין קל"ב. בכור שנתערב בק' כולם פטורים מן המתנות דליבטל הבכור ברובא מה"ת ע"ש שנדחק, ולהנ"ל דכשכ"א ניכר בפני"ע הו"ל

קבוע מה"ת ולא בטיל י"ל דהנה התוס' שם כ' דעכ"צ"ל שכולם הם בע"מ דאל"כ האיך נתערב, ונראה שא"צ לדחוק שכלל א' יש אותו מום, רק שיש לכ"א מום אחר, ונשכח איזה מום הי' של הבכור שניתר עי"כ, וביותר למאי דמוקים לי' בגמ' באתא ליד כוון שכיח טפי השכחה בזה כיון שאין נפק"מ: כ"כ לגבי' בדין בכור בע"מ, וא"כ י"ל דמיידיי שכל בהמה ניכרת בפני"ע וביותר ע"י המום שלהם כנ"ל ורק נשכח איזה מהם הי' בכור, בזה כיון שכ"א ניכרת לי"מ ביטול מה"ת ורוק], וא"כ בומננו שכל בהמה מסומנת במספר ומזוהה עי"כ, נמצא דאין כאן תערובת כלל בבהמות דהו"ל קבוע ול"מ כאן דין ביטול.

יג. ועוד יש להעיר בזה עפ"ד הט"ז סי' ק"י סק"ה דבנתרסק מקצת החתיכה מדברים החשובים אין מתירים אותה משום דהו"ל חוכא ואיטלולא, וע"ש בפמ"ג שכי' להחמיר כן להלכה, וה"נ אין להתיר מטעם ביטול יב"י.

יד. ובאמת בלא"ה ל"ש כאן כלל לרון מטעם ביטול יב"י, ולומר דאף דמחיים לא בטל מ"מ כשנחלב הו"ל כנתרסק דהוי פשוט דהא דמועיל נתרסק היינו רק כשוגג משא"כ במזיד ונחכוין לבטל לא בטל דהרי אין מבטלים איסור לכתחלה, וכמפורש בשו"ע בס"י ק"י ס"ב ובכ"מ דרק בנשחטו בשוגג מותר, ואף דבני"ד עדיין אין האיטור מבורר לפנינו דעל כל א' בנפרד הרי יש היתר והאיטור נתגלה רק כשמערכים הכל ביחד מ"מ אם נדון בזה דין ביטול איסור כעת משום דנחשב דיש כעת נדון של איסור בודאי דגם זה ככלל הא דאין מבטלין איסור לכתחלה, [וילע"ב וע"ל אות ז', ועוד יל"ד דבנתרסק א' החירו רק מדין כל דפריש דהרי השאר עדיין חשובים ל"ש כעת בהו דין ביטול ועי"כ דכל ההיתר משום כל דפריש ועי' ט"ז סי' ק"א סק"ד דשינוי הוי פרישה, ובמתכוין הוי לוקח מן הקבוע ובזה יל"ת קו' החלק"י תנינא סי' ה' היכי משכח"ל ברבנן ד"ח דל"בואכמ"ל, ובלא"ה כ'

הפמ"ג סי' ק"ט ש"ד סק"ג בכיו"ב דלא מרת חסירות הוא ואין לעשות כן], - ג' טעמים האחרונים לא שייך באופן שחלבו כל פרה בנפרד לתוך כלי ונתערבו הכלים.

טו. עכ"פ לפום ריהטא טרם מצאנו היתר מבורר בדבר, ובאמת צ"ע סתימת הפוסקים בזה למרות שמשמע שבאופן קבוע לא הי' הדרך לערב חלב מהרבה פרות רק לשתות מפרה או כמה פרות שנחלבו לתוך כלי א', [והרי כל שאין ברור שיש כאן איסור תולין להקל בשיעור דרבנן כמבואר בס"י ק"א, וילע"ע מהו השיעור שנחשב כודאי ע"פ אומדנא שיש כאן איסור, (וילע"ע מה"ד בתולין כשנפל כמה פעמים ולכאוי' ל"מ דהוי ס"ס להחמיר ול"מ לע"ע מפורש בזה) דגם לדרכנו י"ל דאף אם למשל באופן כללי חלק רביע של הבהמות נמצאו טרפות אי"ז נחשב ודאי שבר' בהמות יש טרפה, ועדיין הוי ספק וי"ל תולין, אלא שבהתערובת הפרטים מתמעט הסיכוי למקרים יוצאי דופן, ובזה בודאי הסקר מאוזן, ואם כנים הדברים יש לדעת לקבוע הגדר בזה מחי נחשב ודאי, וגם בלא"ה הרי אפי' אם לפי החשבון יש כאן בודאי ספק טרפה א', יש להקל מטעם סד"ר לקולא כמש"ל אות ז'], אמנם בודאי צע"ג סתימת הפוסקים בזה, וביותר בהך דסי' פ"א ס"ב בנתערב חלב טרפה ידועה דבטל בס', ובש"ך שם סק"ו דאפי' כשלא נבדקו הכשרות, ור"ז הוזכר בכל הפוסקים ואפי' בהני דהוי שכיח טריפות טובא אצלם ובפרט בהנך מקומות שאסרו לשחוט כיו"ט מחמת שהי' מחצה טרפות גמורות מדינא כמ"ש בהג"א בפ"ד דביצה ובפוסקים בס"י תצ"ח, וגם דעכ"פ בעשיית גבינה וחמאה בודאי הי' הדרך לערב מהרבה פרות.

ואולי י"ל בדוחק לצדד בזה בפתחא דהתיירא לומר דעלינו לחשב רק הטרפות שלפי החשבון נחדרשו ביב"ח האחרונים או מהלידה האחרונה דהרי יב"ח הוא בירור שאינו טרפה (וע"ל אות ז' מה שילע"ב) ואף דגם בזה יש אחוז גדול של טרפות, מ"מ בודאי שאין בחוכם א' מששים (ועכ"פ לא

פעמיים א' מששים לפמש"ל אות ז', ויש לברר המציאות בזה בדיוק) טרפות מדינא, וא"כ י"ל דאף דנוהגים להחמיר בכל החומרות כמו בסד"א וצריך ס' לבטל, מ"מ הרי כבר הביא בשאג"א סי' ס"ד דהרבה אחרונים צווחו על המחמירים שמאברים ממון ישראל אלא שנהגו כן, וא"כ י"ל דבמאי דנהוג נהוג ובחלב שלא נהגו להחמיר בזה, (וגם יש אולי קצת חילוק

בסברא דבאופן הידיעה ע"פ הסקר לא מצי למיתי לידי איסור דאורייתא, ולמש"ל אות י"א גם בזה יש חשש דא"ו וא"כ לכא"ו אין שום סברא להקל כאן), אין לנו להחמיר, ומ"מ עדיין צ"ע (וגם ישאר עדיין הק"ו בהנך מקומות שאסרו לשחוט ביו"ט מחמת ששכיח שם טרפות מדינא), וגם מסתבר דעכ"פ לענין לכתחלה בודאי לא עדיף מבשר שהורה בה חכם.

***

L

16

חיים משה בנימין הכהן גוטשמיין

בירור דין קדימה בקידוש לבנה והבדלה

נתעוררתי כמה שנהגו ברוב ישיבות הק' ובמקצת בתי כנסיות ובתי מדרשות הנוהגים בכל מוצ"ש להבדיל בישיבה או בכיה"כ שכשמקדשים את הלבנה כמוצ"ש מקדשים מיה אחרי תפילת ערבית קודם הבדלה אשר לכאורה נראה שיש לערער על עצם יסוד המנהג הן מצד ההלכה מכמה הלכתא גבירתא כמו תדיר ושא"ת תדיר קודם ואין מעבירין על המצוות ועוד כמה טעמים אשר נתבאר באריכות במאמר זה והן מצד המנהג מה שהיה נהוג משנים קדמוניות. אע"כ אמרתי לברר וללבן האי סוגיא הארוכה מארץ מדה כפי מה שעולה מדברי הראשונים וגדולי הפוסקים אשר האריכו בזה בכמה וכמה מקומות כפי אשר השיגה ידי הכהן מעזר ממעל. תודות להכה"ח יעקב ברי"ו בריוזל הי"ו אשר עזרני והעירני הרבה בבירור וליכון האי סוגיא.

א. הרי כלל גדול בתורה דכל התדיר מחבירו קודם יאת חבירו כמבאר במשנה בזבחים (כפרק כל התדיר משנה א') ונלמד מקרא מלא בתורה א"כ ה"ה בנידור מן הדין שיבדילו תחילה ורק אח"כ לקדש הלבנה דהוי הבדלה תדירה יותר מקידו"ל שהבדלה הוא ככל שבוע ושבוע משא"כ קידו"ל הוא רק פעם אחת בתורש, וביותר נשתוממתי כאשר כבר נתחבטו ונתלבטו גדולי הפוסקים בהאי הלכתא דתדיר קודם, נבי הבדלה ונ"ח (סי' תרפ"א) וספיה"ע (תפ"ט) וקריאת המגילה (תרצ"ג) אָבל גבי קידו"ל לא ראיתי מי שיתעורר בזה ולא כתבו רמז ע"כ עד שמצאתי בשו"ת משיב דבר סי' מ"ח ובשו"ת ברנך השם סי' ס"ז שנשאלו ע"כ. (והובאו דבריהם באריכות בהמשך).

ב. וכראשונה מוטל עלינו לברר תחילה האם ברכת הלבנה הוא חובה כשאר ברכת המצוות או רשות כשאר ברכת הנהנין ואביא

בקצרה שיטות הפוסקים בזה אשר כבר נתבאר היטב בספר קידו"ל במילואים פ"א באריכות, דהנה בשו"ת משיב דבר סי' מ"מ ובשו"ת זרע אמת ובשו"ת דבר יהושע ח"ב סי' י"ג מבואר במפורש דקידו"ל הוי רשות וכן מטו משמיה דהגרא"ז מלצר (שם) וכן מוכח מדברינו מנוח בספר המנוחה על הרמב"ם פ"י מהלכות ברכות ה' ט"ז ובתשובות והנהגות ח"ב סי' ר"ח מביא מכת"י של תלמידי הגר"ח מוואלוין והש"א שג"כ שג"כ משמע דסברי דהוי כשאר ברכת הנהנין, ולפי הני פוסקים לא קשה מידי מדינא דתדיר קודם דכל האי דינא דתדיר ושא"ת תדיר קודם הוא דוקא כששני המצוות הם חובה אבל אם אחד הוא רשות ואחד חובה ל"א בזה דינא דתדיר קודם ואיזה מהם שירצה יעשה כמבואר בשאג"א סי' כ"א הובא בשו"ת דבר יהושע וכן בשש"כ ח"ב פרק נ"ח אות כ"ג ובתשובות והנהגות ח"א סי' שכ"ג לפי"ו ה"ה בנידור אפשר להקדים תחילה קידו"ל דהוי רק רשות.

[אכן השאג"א בספרו טורי אבן במגילה ו. ב סותר דבריו כמה שכתב בתשובה הנ"ל אלא כתב דברשות וחובה יש להקדים החובה תחילה וכן הוא בשו"ת שואל ומשיב מהדורא רביעאה סי' רי"ט ובשו"ת דברו מלכיאל סי' ט"ו דיש להקדים החובה תחילה ולפי"ו לא מיושב המנהג אפי' לשיטת הפוסקים דסברי דהוי רשות].

ומאיך מצינו הרבה מגדולי הפוסקים דסברי דהוי חיוב גמור כשאר ברכת המצוות כמבואר במג"א סי' תכ"ז סק"א וכן מטי משמיה דהחזו"א (שם) וכן משמע מפורש מדברי הנובי"י סי' מ"א ובשו"ת שנת חיים סי' קל"א ובספר יהושע סי' רמ"ד וכן מוכח מדברי השו"ע בסי' תכ"ו סעי' ב' והנו"כ שם (שם) וכן מלישניה דהקיצור שו"ע סי' צ"ז

קובץ גיג' אלמן וישראל
שנת י
תק"ו (דף)
אל-אמת גמ"ל

ימצא בפסולת מרובה על האוכל או נטילת אוכל הוא דרך ברירה ואסור.

אבל לפי בעל שו"ע הרב אפי' פסולת מרובה מותר ליקח האוכל (וכ"כ נפסק בשו"ע) דעיקר ההיתר אין זה מכת דאין זה דרך ברירה אלא דלא הוי צורת המלאכה, דתיקון האוכל הוא רק "כשנוטל הפסולת", וכשנוטל האוכל מחוץ הפסולת - הוי דרך אכילה ואין זה מעין מלאכה כלל, ולזה מסתימת דבריו משמע בין להקל כשהפסולת מרובה מותר ליקח האוכל ובין להחמיר כשהאוכל מרובה אסור ליקח הפסולת, ומותר ליקח האוכל כש"כ שם בס"י זה לפי דאין זה מעין מלאכה כלל ונטילת הפסולת אסור דהוי תיקון האוכל (א"כ אין ג"מ אם יש טורח בנטילת האוכל או פסולת מרובה מן האוכל דדרך ברירה ליקח האוכל). לכן מיושב היטב המשך דברי הרב זהו תיקון האוכל כתב דאפי' יש טורח יותר בברירת האוכל מברירת הפסולת אפי' לא יברור רק האוכל ולא הפסולת.

כ. ובאמת בעל המנורה השוהרה בקני המנורה דלאחר שהדגיש הטעם דנטילת הפסולת פסק להחמיר, כשהפסולת מרובה או שוים אסור ליקח האוכל כדעת הטור ותוס', וז"ל בקני המנורה סק"ג ובמנה"ט כתבתי דכשהאוכל ופסולת שוים או דאינו אוכל מרובה מפסולת כי אם מעט [אוכל] איכא חיובא גם כשבורר האוכל, לכן ראוי להזהר שלא לברור דבר באין אוכל מרובה מפסולת, וסיים דבחייב ספק איסור סקילה אין לדחות שום דיעה אם לא בראיה ברורה ע"כ. עיין באג"ט סי"ב אות ג'.

ובדרך זה פוסק בעל חיי אדם בהלכות שבת כלל ט"ו וז"ל וי"ל דבזה אפי' הבורר אוכל מן הפסולת חייב כיון דהפסולת מרובה, דרך ברירה לברור המועט מן המרובה, ולכן ג"ל להחמיר כשהפסולת מרובה על האוכל דאסור לברור אפי' האוכל ומכ"ש הפסולת עכ"ל, עיי"ש בנשמת אדם סק"ב באריכות דדייק בדעת הרמ"א וכתב דרק באם בורר פסולת מאוכל

***

חייב ואפי' האוכל מרובה ויש יותר טורח בברירת האוכל אעפ"כ לא יברור הפסולת אפי' לאכול לאלתר לאפוקי מדעת הטור דבטורח האוכלין מותר לברור הפסולת אבל לא כתב בפירוש מותר לברור האוכל דחשש לשיטת תוס' דפסולת מרובה מאוכל ואוכל מתוך פסולת הוי דרך ברירה ואסור כ"כ הנשמת אדם בדעת הרמ"א, ולכן החמיר דעיקר תלוי בדרך ברירה אבל לפי בעל שו"ע הרב דעיקר תלוי בשם מלאכת תיקון האוכל אפי' כשהפסולת מרובה מותר ליקח האוכל, דאין זה מלאכה כנ"ל.

כב. ולפי יסוד הנ"ל דעיקר איסור פסומתו"א הוא משום תיקון האוכל יש לבאר דברי בעל שו"ע הרב סוף סי' כ"ט וז"ל הרוקק ברות והרוח מפזר הרוק חייב משום זורה, והאומרים שכל משאצ"ג פטור, אף כאן פטור עליה אבל אסור מד"ס, אפי' אינו מתכוין לכך אלא שהוא פסיק רישא ולא ימות עכ"ל, וכמ"ב סקט"ז כותב ולא ראינו מי שחושש לזה כיון דאינו מתכוין לכך וכ"ש דאין זה דרך זורה.

אבל ברמ"א בטע"י נפסק להלכה דהרוקק ברות ורוח מפזר חייב משום זורה, וכבר ביארו (עיין במנחת חינוך מלאכת זורה) דחושש לשיטת הירושלמי (דפליג על גמ' דידן), דזורה הוא חיוב נפרד מבורר אפי' דאין מפריד פסולת דעיקר חיוב הוא על פיזור, עיין באגלי טל מלאכת זורה אות א' סק"ד שמביא ראיות לשיטת הירושלמי, דזורה אינו תלוי בבורר פסולת מן האוכל.

ולפי הנ"ל מיושב דבריו כיון לשיטתו עיקר חיוב הוא הפרדת פסולת וזהו התיקון של האוכל ולכן הוי מלאכה הצריכה לגופה כדביארנו, אבל בזורה החיוב הוא על מעשה הפיזור לכן הוי משאצ"ג, דאיות תיקון יש בכך. לכן כתב דלהאומרים משאצ"ג דפטור ג"כ פטור לא כלשון הרמ"א בהג"ה דהרוקק ברות חייב משום זורה. (עיין בשו"ע הרב בס"י תמר, ובקצות השולחן בזה).

17

הרב יוסף מאיר הלוי פלדמן

בביאור ענין רובא דליתא קמן

בקובץ כסלו-טבת ש.ו. הופיע מאמר מאת ידידי המופלג בתורה חו"ב טובא הרב גבריאל יהודא איליאוויטש שליט"א המערער על כשרות החלב שכל קהל עדת ישראל שותה כהיום, ולדעתו נכשלים בזה ח"י באיסור דרבנן משום תערובת חלב טריפה, דמדרבנן מין במינו כפי ביטול בששים וליכא, וכמשך הדברים מוסיף לצרר שיש כאן גם איסור תורה ח"י כיון שבאופן תעשיית החלב כומננו אין כאן ביטול אף מן התורה. ומאחר שכל דבריו מיוסדים ומושתתים על באורו והבנתו בשו"ש ענין רובא דליתא קמן, ע"כ אמרתי לדון בדבריו אלו ולבאר ענין זה כפי שנכתבו בספרי גדולי האחרונים, לבד ממה שיש לדון טובא גם בשאר דבריו, ויעוין גם במכתבי הרבנים הגאונים שליט"א שנרפסו בירחון "הבאר" בחודש ניסן ש.ו. וממילא רוחא שמעתא בס"ד.

7 ←

א. בדברי הרב הנ"ל נתבאר שתי נקודות עיקריות בהא דאולינן בעלמא בחר רובא דליתא קמן. א', שזוהו דבר פשוט וברור מצד המציאות דרובא דליתא קמן הריהו מציאות קיימת ונמשכת, וכל שיודעים אנו דעד השתא הוי רוב בהמות כשרות ומיעוטן טריפות, ודאי הדבר שכן יהא גם להבא, וששיעור מיעוט זה יהי כשיעור המיעוט שהיה עד עתה, כלומר שאם היו הטריפות עשיית מכלל הבהמות שבעולם נקטינן כודאי שגם להבא בהמה אחת מכל י' בהמות טריפה היא, ואין מקום לדון ולהסתפק בדבר כלל, וכל הנדון בגמ' חולין יא. מגלן דאולינן בחר רובא דליתא קמן, ודעת ר"מ דלא אולינן בתריה, הריהו רק בנוגע לבהמה מסוימת שבאנו לדון אם כשרה היא או לאו, האם יכולין להכריע שהיא כהרוב (והא דלא איתנן עלה מטעם רובא דאיתא קמן שגם ר"מ מודה דאולינן בתריה, כבר תירץ החו"ד סי' ק"א דכיון שאין הספק מחמת התערובת, שהרי גם אילו היתה בהמה אחת כלבד בעולם היינו מסתפקים בכשרותה, ככה"ג לא אולינן בחר רובא דאיתא קמן), אבל על כלל הבהמות שבעולם אין מקום להסתפק ומציאות ודאית היא שרובן כשרות ומיעוטן טריפה. ב', דלמסקנא דקיי"ל דאולינן בחר האי רובא, אין זה גזירת הכתוב סתמא אלא כעין מש"כ התוס'

בשבעות כב: (ד"ה איבעית) דאשכחן דינים שסברא הם אלא דכיון שאין הסברא פשוטה כ"כ משמיענו הכתוב הסברא עיי"ש, וה"נ גילתה לנו התורה שיכולים לסמוך על הסברא ליזיל בחר רוב צדדים ולהכריע שבהמה זו היא כהרוב וכשירה.

ועפ"ז כתב הרב הנ"ל דהניחא כשדנים על מספר מועט של בהמות, דבזה הסברא נותנת שהם מהרוב, שפיר סמכינן על רובא דליתא קמן ומכשרינן להו, אבל כשדנים על הרבה בהמות יחד, דחו לאו סברא היא כלל שכולם כשרות ואדרבה הסברא נותנת שיש ביניהם מיעוט שהם טריפות, וכגון שמיעוט הטריפות בעולם הוא א' מעשרה וממילא סברא היא שבכל עדר של בהמות א' מ"י טריפה, וכפי שהוכיח הרב הנ"ל מכמה דוכתי דמצינו שמצד הסברא אמרינן דבכל כה"ג החלוקה היא שורה, א"כ מגלן שיכולים לסמוך ארובא דליתא קמן גם ככהאי גוונא, הא קרא דמכה אביו ואמו דמיניה ילפינן הך רובא איירי בנידון של איש מסוים דבזה איכא סברא שהוא מהרוב, אבל מגלן ללמוד מזה גם להיכא שהנדון הוא על הרבה יחד באופן שכמותם יתירה על יחס הרוב נגד המיעוט, שבזה יכריע דין רוב נגד הסברא, ולא דמי לרובא דאיתא קמן דאולינן בתריה גם נגד הסברא, ואם נתערבו י' החיתות טריפה בצי' כשרות מותר לאכול אפילו יותר מ"י בבת אחת, ולעולם עד ב' החיתות

האחרונות סמכינן מה"ת ארובא, ולא איכפח לן בכך שמצד הסברא הול"ל שהתחיתכות נתחלקו בשוה ואי מכל יי טריפה היא, דשאני התם דגלי קרא להדיא דאזלינן בתר רובא גם נגד הסברא, אבל ברובא דליתא קמן דלא אשכחן ליה אלא כשהוא גם מסתבר מצד השכל, מאן יימר דאזלינן בתריה גם במקום שהוא נגד הסברא.

ומכח דברים אלו תמה הרב הנ"ל שליט"א דכזמננו שבערך שלושים אחוז מהבהמות הן טריפה, נמצא דכל שהנדון הוא על ארבע בהמות בבת אחת תו לא שייך ליזיל בתר רובא, שהרי הסברא נותנת שאחד מהן היא ספק טריפה, וכשנדון על עשרים בהמות אין זה ספק גרידא אלא הוי ודאי שיש ביניהם טריפה, וממילא גם באיסור דרבנן יהא אסור, וכיון שכן האיך סומכים ושוותים חלב מחבית שיש בה תערובת חלב של הרבה פרות ביחד, כדרך תעשיית החלב בומננו, הלא ברור הדבר שיש ביניהם טריפות ואין בהכשרות שיעור ששים לבטלן, ואף דמה"ת מין במינו בטל ברוב מ"מ הרי מדרבנן בעינן ט' וליכא, וכמו כן נמצא לפ"ו דא"א לבשל תתיכות בשן מהרבה בהמות או עופות בקרירה אחת כיון דבכה"ג אין לסמוך ארובא ואדרכה יש לתלות שיש ביניהם טריפות כשיעור יחד הכשרות והטריפות בעולם. עד כאן שורש דבריו.

ובטרם כל, יעויין להלן אות ו' שהוכחנו בבירור גמור דלא כדבריו, מבי' הלכות פסוקות בשו"ע שמקורם טהור בתוה"כ להרשב"א, עיי"ש דברים מפורשים ומוכרחים, וכל האריכות בזה הוא אך ורק להכריח כן גם מצד הסברא.

ב. והנה התמיהה בדבריו גלוי לעין כל, דמאחר שייסד דרודל"ק הריהו מציאות נמשכת, בין הרוב ובין המיעוט ממשיכים, נמצא דכל רודל"ק בפועל הריהו גם רובא דאיתא קמן, ואין ביניהם ולא כלום, דהן אמנם בנוגע לבהמה יחידית בעולם. א"א להכריע דכשרה היא רק מכת רודל"ק, אבל

אחרי שנתרבו הבהמות ומכח רודל"ק מכריעים אנו שהמציאות נמשכת, הרי בעכ"ח יש לפנינו רוב כשרות ומיעוט טריפות, א"כ שוב יכולים אנו לבוא ולהכשיר את הבהמות מכת רודא"ק, דמה לי אם ראינו בעינינו שעירבו מיעוט טריפות ומ"ל אם ראינו בראי שכלית שיש בתערובת מיעוט טריפות, ומעחה הגע בעצמך אילו עירבו שלושים אחוז בהמות שהן ודאי טריפות בשבעים אחוז בהמות כשרות, דהיינו רובא דאיתא קמן, ודאי היה מותר לערב חלב מהרבה בהמות יחד כ"ז שיש רוב כנגד שיעור הטריפות (מדין עד ב' אחוזות), ותלינן שכל בהמות אלו כשרות הן, וא"כ במה יגרע אפוא מה שיש לנו יריעה ע"י רובא דליתא קמן ששלושים אחוז מכל הבהמות בעולם טריפות הן, דלא נוכל לסמוך על בהמות אלו שלפנינו, שהם מיעוטא דמיעוטא מכל הבהמות שבעולם, שהם מן הרוב כשרות, והטריפות הן בין שאר הבהמות.

ומ"ש הרב הנ"ל בשם אחרונים דכיון דבעצם הוי ספק שלא מחמת התערובת, דהספק שייך גם בבהמה יחידה בעולם, משו"ה גרע טפי, עכ"ח אין זה אלא מטבע לשון מושאל, שהרי בגוונא דא תי' זה מחוסר הבנה כל עיקר, דהיאך נוכל להתעלם מן העובדא הברורה - לדעתו - שיש רוב ומיעוט מחמת שגם לולי הרוב והמיעוט שלפנינו הי' מקום להסתפק, סו"ס עכשיו יש לפנינו רוב, ואמאי לא נוכל לתלות שהם מן הרוב, (וביאור סברת האחרונים ע"י להלן אות ג'), וראה שם תמיהת השער"י על החו"ד בזה), וביותר קשה הדבר (אפי' לפי החו"ד), אחרי הכרעת התורה דאזלינן בתר רודל"ק, ועל כל בהמה ובהמה כשדנים עליה בפני עצמה מכריעים שכשרה היא, נמצא שכל עיקר הספק כשדנים על הרבה ביחד הוא רק מחמת התערובת, דע"י ריבוי הפרטים מתהווה סיבה לצדד שיש ביניהם מן המיעוט טריפות. א"כ היאך קרא לספק זה ספק שלא מחמת התערובת, הלא כל הספק נוצר רק ע"י

תערובת בהמות אחרות, ושוב הריהו שווה לכל ספק הגולר מחמת רוב ומיעוט שלפנינו דאזלינן בתר רוב, אף נגד הסברא כנ"ל, ולמה יגרע, וירכז בזה תמוה מאד.

זאת ועוד, דעיקרא דרינא פריכא, דנראה דב' הנחותיו הנ"ל תרת"י דסתרי הן, דהא אי נקטינן שהרוב והמיעוט הם מציאות נמשכת א"כ גם ברובא דליתא קמן אין שום סברא לילך אחר הרוב אף כשהנדון הוא על פרט מסוים, וה"ו שיה' לרובא דאיתא קמן, שהרי הא דנקטינן - ע"י להלן בשם השיטמ"ק וכדברי רע"א, וגם הרב הנ"ל מודה בזה כמובא לעיל - דרובא דאיתא קמן הוא נגד הסברא, עיין בשערי יושר ריש ש"ג שביאר הדבר בטו"ט וז"ל, וכאמת כשנבוא לשפוט בטי' חנויות להכריע שהבשר הנפרש הוא מטי' שהן מוכרות בשר שחוטת מחמת שהרוב מצוי יותר שיקרה בהם מקרה זו, בירור זה אינו אמת, דהרי על כל חנות וחנות נוכל להחליט שלא נפרש ממנה דאיכא ט' אחרות כנגדה ועכ"פ נפרש רק מאחת מהן, ובמציאות של הפרישה אין חילוק בין שחוטת לטריפה, וממילא בטל כל ענין בירור והכרעה בזה, ועכ"ל, והיינו דכיון שפירשה רק מחנות אחת הו"ל ספק השקול מאיזה חנות פירשה, דמה צירוף יש בין ט' החנויות שמכח זה נכריע שפירשה מאחת מהן, וכיון שכן אם איתא להנ"ל דמציאות ודאית היא לעולם דאיכא רוב ומיעוט, ומשום דטבע הבריאה כן הוא שיש מיעוט טריפות, והיינו שמכל כמה לידות הוי לידה אחת מהן טריפה, א"כ כשבאנו לדון על בהמה שנולדה מהי, מה סברא יש להכריע שנולדה כשרה, הלא אפשרות המיעוט ג"כ קיימת, שהרי לא נוכל להחליט על כל הלידות שאינן טריפה, ובמציאות של הלידה, אין חילוק בין כשרה לטריפה, וא"כ מצד הסברא הו"ל ספק השקול בלידה זו בפני עצמה משום דמה צירוף יש בין רוב הלידות שנאמר משום כך שלידה זו היא מהרוב, וכנ"ל בדברי השער"י לענין רובא דאיתא קמן.

ולכן לדידיה ע"כ דמה שאמרה תורה לילך אחר רודל"ק הו"ל נמי גזה"כ גרידא המכרעת את הדין גם נגד הסברא, וכיון שכן גם כשיצטרפו הדבה ביחד שמצד הסברא ודאי יש ביניהם טריפה משום דהמיעוט מתחלק בשוה, אפי"ה ניזיל בתר רובא, דמה לי א' מה לי מאה, הא בתררייהו אין זה סברא אלא גזה"כ דאזלינן בתר רובא וא"כ כל שלא נסתר הרוב כודאי אזלינן בתריה, ובגד"ד כל שלא יתערבו כל הבהמות שבעולם עד שירכזו על שיעור רוב הבהמות הכשרות לא יסתר הרוב, דעדיין יש לתלות הטריפות באותו מיעוט שלא נתערב עמהם, וכמו ברודא"ק דאזלינן בתרי' עד שתי החתיכות האחרונות כנ"ל.

ג. כל זה כתבנו אליבא דהרב הנ"ל שליט"א דפשיטא ליה דגם ברודל"ק הוי המיעוט מציאות ודאית הקיימת להבא באותו שיעור שראינוהו לשעבר, וכנ"ל.

אולם האמת יורה דרכו, וכן מפורש בדברי גדולי האחרונים כדלהלן, דאין הדבר כן, אלא דברובא דליתא קמן לא חיישינן להמיעוט כלל וכלל, וזהו מהות החילוק בין הנהך תרי סוגי רוב, דברובא דאיתא קמן הרי גם המיעוט קמן, משא"כ ברובא דליתא קמן אין המיעוט בא בחשבון כלל. והדבר פשוט ומוכרח לומר כן, דמאחר שהרוב והמיעוט אינם לפנינו אלא שהספק נולד מצד עצמה של כל בהמה ובהמה אם היא כשרה כהרוב או טריפה כהמיעוט, וגלי לן קרא לסמוך ולשפוט שהיא כהרוב, א"כ גם כשנדון על כל הבהמות שבעולם מהיכ"ת לומר שישתנה הדין, הרי לא ניתוסף ע"י ריבוי הבהמות שום צד וסברא לכך, שהרי בכל בהמה ובהמה כשלעצמה איכא רוב צדדים שהיא כשרה ומיעוט צדדים שהיא טריפה, ואמרה תורה וזיל בתר רובא, וכיון שההכרעה היא על כל בהמה בפ"ע א"כ בריבוי הבהמות אין כאן אלא כפל הספק פעמים רבות, אבל אין הספק וההכרעה של כל בהמה תלויים בחברתה כלל, וזהו עומק כוונת רבותינו האחרונים ז"ל (שהובאו

דבריהם (להלן) דרודל"ק הוי ספק שלא מחמת התערובת, והיינו דכיון שאין התערובת גורם הספק כמו כן אינו גורם לשינוי ההכרעה בין בהמה אחת לתערובת בהמות רבות ככל שיהיו, אלא דין מאה כדון אחת.

אלא דלכאורה צ"ב, דסו"ס היאך יתכן להתעלם מן המציאות שמעולם ועד השתא איכא מיעוט טריפות ומה סברא לומר זיל בתר רובא ולמיתלי דכל הבהמות כשרות, וכתמיהה הרב הג"ל.

ברם יסודן של דברים הוא, דהנה באמת לולא גילוי התורה בזה, כל שראינו בעינינו או ידענו ב' אפשריות בעולם, כגון כשרות וטריפות בבהמה, אפי' הוה רק מיעוט שאינו מצוי סו"ס כיון דידעינן שיתכנו ב' אפשרויות בדבר והוי ספק, הדין נותן שנסתפק משום כך לא על בהמה מסוימת הנמצאת לפנינו אלא על כל הבהמות שבעולם מה טיבם, הטרפות הן אם בריאות, ואין בידנו שום סברא להכריע בדבר, דמאחר שיש ב' טבעים בעולם מנלן איזה טבע גבר, ומה שרוב הבהמות בריאות הן. נמ"ל לאו. סברא הוא וכנ"ל דסו"ס הספק הוא על כל אחת בפני עצמה ובכל אחת יש להסתפק שמא טבע הטרפות גבר בה, וכיון דהספק הוא בעצם תולדת והויית הבהמה אין סברא להכריע ע"י רוב דהספק שוה הוא באחת כמו במאה ואלף, ומשו"ה לר"מ דחייש למיעוטא מקשינן שפיר היכי אכיל בישרא, וא"א למיתי עלה מטעם כל דפריש, דמי יימר שיש רוב כשירות, וכמ"ש החו"ד שהובא בריש דברינו, וכ"כ בשער"י שם פ"ה (אלא שרק תמה על החו"ד שהעלה עפ"ו דגם באופן שמוכרת שיש רוב מ"מ כיון שאין הספק מחמת התערובת לא אולינן בתר רוב עיי"ש, דזה מנין לו, ואינו דומה לגוונא דר"מ דא"א לסמוך שיש רוב), וכיון שכן הא דגלי לן קרא דאולינן בתר האי רובא על כרחין צ"ל דהיינו שטומכים אנו דבסתמא טבע העולם הוא כהרוב, שכל מה שיארע רוב פעמים זהו סדרו ומנהגו של עולם. ומה

שיארע רק במיעוט פעמים אינו סדר קבוע אלא מאורע ומקרה בעלמא, וממילא כשבאנו לדון על בהמה מסוימת וכיו"ב, כל שאין ריעותא לפנינו לומר שהיא מן המיעוט אין אנו נכנסים לבית הספק בזה כלל, כי בסתמא מעמידין אנו את העולם על סדרו ומנהגו ולא חיישינן למאורע היוצא מן הכלל, וזהו שורש החילוק בין רובא דאיתא קמן דהתם המיעוט קיים ואין בידנו להכריע מטברא אלא גוה"כ היא דאולינן בתרי, ובין רובא דליתא קמן דגילוי התורה הוא סברא עמוקה דכל שרוב הפרטים טבעם אחד סימן הוא שזהו עיקר טבע העולם ומנהגו ולכן על פיו מכריעין בכל מקום ואולינן בתריה בדיני תורה, ודו"ק.

ד. והדברים מתבארים מתוך דברי גדולי האחרונים, דהנה הנרי"ב (אהע"ו סי' ס"ט) והפנ"י (קידושין סי' ג): הקשו דלפי מאי דקיי"ל ביבמות ריש פרק האשה רבה דאין ע"א נאמן נגד חזקה, כגון עד המעיד מת בעלך או מעיד על פירות שנתרמו אי לאו דבידו להפרישם, וקיי"ל נמי רובא וחזקה רובא עדיף, א"כ כ"ש שאין ע"א נאמן נגד רוב, ומעתה היאך נאמן ע"א להעיד על חתיכה אחת בין ט' חתיכות של חלב לומר שהיא של שומן, ואם תאמר אה"י שאינו נאמן, הרי מעשים בכל יום שקצב שוחט כמה בהמות ורובן נעשו טריפות ואחת או שתים כשרות ואטו לא יהיו רשאין לקנות בשו"מ מקצב ההוא ולא יהא נאמן לומר שזו שמוכר היא מהכשרות, ועיי"ש מה שתמצאו וכתב ע"ז החת"ס (שו"ת אהע"ו סוף סי' ה') וז"ל, כמ"כ נתחלף לו רובא דאיתא קמן ברליתא קמן, דאע"ג דבהס"ד איתא קמן עדיף אבל בתר דידעינן דאולינן בתר רובא דליתא קמן הוא עדיף, דלא איתחזק המיעוט המתנגד לרוב, כגון רוב בהמות כשרות, הנה כל הטריות הניכרים לפנינו אינם בגדר הספק, ושאר בהמות אמרינן רוב בהמות מימות עולם ועד סוף העולם כשרות ומיעוט טריפות, ואפשר שהיום אין שום בהמה אחת טריפה בעולם אלא אותן הנועדים לנו.

ולא איתחזק המיעוט, וכן כולם וכו', היות כן החם בטבח איכא מיעוט כשרות עכ"פ נאמן לברר ההיתר מתוך רוב האיסור, משא"כ בלא איתחזק מיעוט לא יועיל ברי של ע"א, עיי"ש, הרי לנו דברים מפורשים בדרודל"ק לא חיישינן להמיעוט כלל וכלל.

והגרע"א בכתובות יג. כתב כדברים אלו ביתר ביאור, דבאמת כל עיקר הך דינא דאין עד אחד נאמן נגד חזקה י"ל דלא על כל החזקות נאמר, דאפשר דהיינו דוקא במקום שלולא עדותו לא ה"י נולד אצלנו ספק ואין לחוש שנשתנה, כגון במעיד על חבואה שנתרמה או על בעל שמת וכיוצא בכל הנזכרים בסוגיא דיבמות, אבל במקום שבלאו עדותו נולד ספק, כגון בההיא דמחצה כשרים ומחצה פסולים או באלמנת עיסה, אלא דרבר תורה דמוקמינן אחזקה, בזה י"ל דנאמן ע"א לפוסלה, והיינו משום דלא מהני החזקה אלא לומר דמספק אי אתה יכול לפוסלה, וא"כ זהו דוקא בספק גרידא אבל כשע"א מעיד לפוסלה מיד כשנוולד הספק שפיר נאמן, דלגבי איסורים הא הו"ל עד זה נאמן כשני עדים בעלמא ולא שייך למימר אל תפסילנה מספק דהא לא פסלינן מספק אלא על פי העדות, וכמו כן י"ל לענין רוב, דיש לחלק בין רוב שטבע העולם כן כמו רוב מצויים אצל שחיטה מומחין הם או רוב כשרות וכדומה דזה הוי רוב מעליא, משא"כ ברובא דאיתא קמן דגם המיעוט אית"י קמן רק דגוה"כ היא לומר כל דפריש מרובא פריש, ופשיטא שאין סברא לומר שהוא מהפסול יותר מלומר שהוא מהכשר אלא שהתורה גזרה לתלות ברוב, וא"כ י"ל דדוקא באופן שאילו היה מחצה על מחצה הוי ספק ע"ז אמרה תורה דאם צד אי רוב יש לתלות בו, אבל במקום שיש ע"א הנאמן ואין כאן ספק בכה"ג לא אולינן בתר רוב, עכ"ד הגרע"א, והמבואר מדבריו דבי' סוגי הכרעות חלוקים הם, הא' שהוא בא רק להכריע היאך להתנהג במקום ספק, כגון חזקה א"א בספק קרוב לו ספק קרוב לה, וכן רובא דאיתא קמן, ובהני ע"א נאמן נגדם

כיון שנאמן לומר שאין כאן ספק מעיקרא וממילא אין כאן הכרעת התורה, והבי' הוא בירור המכריע שאין כאן מקום ספק, כגון חזקה א"א שלא מת בעלה, שגדר החזקה הוא דלא חיישינן שנשתנה המצב הקודם כל שאין סיבה לחוש לכך, ובטוג זה הוא רובא דליתא קמן, דהא דטבע העולם הוא כך הוי רוב מעליא המכריע שאין כאן מקום ספק, ובהני אין עד אחד נאמן, שאינו נאמן להכניסנו לבית הספק.

וכל זה מוכיח להדיא כמשנ"ח, דהרי אילו ננקוט דכשם שהרוב ממשיך כך ממשיך גם המיעוט, היאך שייך לומר דרודל"ק הוא מסוג הביורורים המכריעים דאין כאן ספק, הלא יש לפנינו כשרות וטריפות ומהיכ"ח לומר מסברא דאזתה שנסתפקנו עליה עכשיו היא מהרוב (וגם בכהמה שנולדה לפנינו אין שום סברא להכריע מה היא, וכנ"ל אות ב'), ואין לנו לומר אלא דגזירת הכתוב היא ואין זה אלא הכרעת הנהגה במקום ספק וכמו בחזקה א"א בספק קרוב לו או קרוב לה (שו"ר בחת"ס שם סי' ב' שחי' טפי דגם לומר על אי שהוא כהן אין ע"א נאמן, מאחר שיש לנו כהנים מבוררים בעולם ואפשר דליכא תו אלא הני דה המסופק לנו הוא מרוב העולם, אין העד הזה כמברר מיעוט מתוך הרוב, כי מאן לימא לן שיש עוד מיעוט ברוב, דלמא כל הרוב ישראלים נינהו, וה"ו כמעיד על דבר חדש נגד הרוב ולא מהימן, והוא ברור לפע"ד, עכ"ל, ושורש סברתו הוא כדברי הגרע"א דאין ע"א נאמן להוליד ספיקות נגד דברים המותזקים, ונאמן רק במקום ספק).

ועיין גם בשער"י יושר להגר"ש שקאפ ז"ל בש"ג פ"א שהאר"ך ביסוד זה, וביאר עפ"ז הא דמצינו שאין הולכין בפשוט אחר הרוב ואילו בתר רובא דליתא קמן אולינן, וכדמוכח מהא דפסק הרמב"ם דהבא על אשה שקידשה אביה חייב מיתה על אף שהידיעה שאביה הוא הרי היא מכת הרוב בלבד כמבואר בחולין שם, ועיי"ש שצ"ח להגהת אמרי ברוך על הש"ש ש"א פ"א

כולם, אבל במקום שאין מיעוט לפנינו וההיתר הוא מכה רובא דליחא קמן, בזה שפיר מותר בלא בריקה מושם דהמיעוט כמאן דליחא ולא חיישינן ליה כלל וסמכינן שכל הירקות שלפנינו אינן מחולעים, ורק במקום דאפשר לברורי לא רצו לסמוך כ"כ נגד דבר המצוי ולהתיר בלא בדיקה, ולכן החמירו לחייב בדיקה (ובגדר הדין י"ל שהחמירו להחשיב מיעוט המצוי כאילו ה"י מחצה על מחצה דאז הו"י ספק היאך המשיך הטבע), אבל בעיקר הדין הו"ל ככל רודל"ק דהו"י הכרעה שכן הוא טבעו של עולם ודיינינן ליה בדיני התורה כאילו אין המיעוט קיים ולא חיישינן ליה כלל, ולכן היכא דא"א לברר אוקמוה אעיקרא דדינא ושרי.

ואיילונית וכדו', עכ"ל, והיינו להדיא כדברינו דברודל"ק אין ודאות שיש מיעוט טריפות דהמיעוט כמאן דליחא, וא"כ הרילא מסתבר כלל לומר דב' תרוצים אלו דהגרע"א חלוקים ביסוד הבנת ענין רובא דליחא קמן, ולכן נראה פשוט בכונת הגרע"א שקושייתו היא ג"כ ע"ד הנ"ל על עיקר הדין, והיאך כילינן עיקר הך כללא דרודל"ק בבעלי חיים הרי לעולם המיעוט הוא קבוע (גם י"ל עפ"י הגרע"א ו"ל שהובאו בנכס שיעורים כתובות אות מ' דקבוע הו"י דין בהנידון, דכבר שהוא קבוע לא אזלינן בתר רוב, והו"י דקשיא ליה דא"כ כל ספק בכהמה חשיב קבוע וממילא לא נזיל ב' בתר רוב), וע"ז חירץ בב' אופנים, א' דדין קבוע נאמר רק בספק מחמת התערובת כמו בט' חנויות וכדומה ולא ברודל"ק שאין הספק מחמת התערובת, ב' דכיון שאין המיעוט ודאי אין כאן דין קבוע.

ו. וראי' מוכרחת לדברינו מהא דמצינו בדין חשש תולעים בפירות, דקיי"ל כיו"ד סי' פ"ד סי"ח דפירות שדרכן להתליע לא יאכל עד שיברוק, ועיי"ש ברמ"א דהיינו משום דהו"י מיעוט המצוי, וכתב שם הש"ך סקכ"ט בשם הרשב"א דמ"מ אם אינו יכול לברוק מותר, דמיעוט המצוי במקום שא"א לברר מותר וכמו בנאבדה הריאה עיי"ש, ואילו בס"ט וי' מביאר דירקות שנמצאו בהם ג' תולעים הוחזקו בתולעים ואם א"א לבודקם ולסננם אסורים, ועיי"ש בש"ך שהביא מאיסור והיתר דאפילו הוחזקו כמה במדינה הו"י ודאי, והשתא אילו נאמר דבכל רודל"ק המיעוט קיים ונמשך כמו הרוב, וכ"ש במיעוט המצוי, א"כ כל ירקות שיש בהם מיעוט המצוי שמתליעין הרי הו"ל ממש כהוחזקו בתולעים דהרי ברור לנו בודאי שיש בהם ירקות המתולעים, ומ"מ מתיר הרשב"א היכא דא"א לבודקם, הא בהוחזקו אסורים אפי' בכה"ג כנ"ל, אלא ודאי הרי ברור כדברינו, דדוקא בכה"ג שראינו והוחזקו הפירות לפנינו בתולעים אז הוא דאין שום היתר לאוכלם עד שיברוק

ואין כאן מעיקרא רוב לסמוך עליו, וע"ז תירצו דכיון דרודל"ק הו"י סברא להכריע שכן הוא טבעו וסדרו של עולם, דסמכינן מסברא בכל בהמה הבאה לפנינו דמסתמא לא נשחטה אלא ע"י מומחה, א"כ לא שייך להקשות וליהוי כמחצה על מחצה, דאין כח בהקביעתה לסתור את הסברא המכרעת שמומחה שחטה, דטו"ס ודאי רוב השוחטים מומחין הם, ולא דמי לרודא"ק דהחם אין לבוא בתורת טעמא ולהכריע מי בעל האשה זו, אלא גזו"כ גרידא דאחרי רבים להטות היא, ובוזה אתיא דין קבוע דכמחצה על מחצה דמי לאפקועי מדין אחרי רבים להטות, אבל בכה"ג שהרוב הוא מסברא ע"פ טבעו של עולם, והיינו כל רודל"ק, מה טעם יש לומר דאם הוא קבוע חסתר הסברא, ופשוט.

והנה הגרע"א בשו"ת מהדו"ת סי' ק"ג אות י"א עמד בדין זה אמאי לא חיישינן למיעוט קבוע ברודל"ק, וכתב בתירוץ הא' דכיון שאין הספק מחמת התערובת, שהרי גם בנולדה לפנינו היינו מסתפקים בכשרותה, בכה"ל לית לן דינא דקבוע, עיי"ש, ודו"ד: הרב הנז"ל שיחיי' תלמידי ויניי' בדברים אלו, דמשמע לכאורה דקושייתו היא מפני שהמיעוט ממשך גם הוא כהרוב ונמצא שיש מיעוט טריפות בעולם שהם קבועים וכדברינו. אולם מלבד דא"כ אין חירוצו מובן, דנהי ונולד הספק בכהמה זו גם מחמת עצמה בלא התערובת, אבל הרי טו"ס אם ננקוט דהמיעוט קיים בפועל א"כ הרי בהמה זו הו"י השתא חלק מתערובת קיימת שיש בה מיעוט הקבוע של טריפות, ומה טעם יש להתעלם ממציאות זו ולדרון כאילו היא יחידית בעולם ולהכשירה, בר מן דין הרי הגרע"א גופי' כתב שם בסמוך (אות י"ב) וז"ל, גם י"ל דקבוע הו"י רק היכי דיש מיעוט דקבוע בודאי, אבל בכל הנך טריפות ואיילונית וכדומה, דאותם שידוע לנו שהם טריפות ואיילונית אינם בכלל הספיקות דדיינינן עליהם, ועל אותן שאין [לכאור' צ"ל שאנו] דנין אין בהם ודאי טריפות

שהביא דברי השטמ"ק הידועים בסוגיא דחקפו כהן שכ' דרוב הו"י ספק ולא מיקרי עשירי ודאי, וכתב האמ"ב דאין להקשות דלפ"ז יהיו הכל מותרים בממזר דהא כל הידיעה דקהל ודאי הוא ואינו ספק נבנית מכח רוב ונמצא דלית לן קהל ודאי, דברור הרבר דשאני רודל"ק דחשיב ודאי, ורק ברובא דאיתא קמן כתב השטמ"ק דחשיב ספק, עכ"ד. והביאור בזה הוא כנ"ל דברודל"ק ליכא מקום ספק, ורק במקום שהספק קיים ואין לנו אלא הכרעת התורה היאך לנהוג בו הוא דאמרינן דלא חשיב ודאי (וכן ביאר באריכות חו"ז מרן הגרשו"א וצ"ל בביאורים והערות לש"ש ש"א אות ו' עיי"ש).

ה. ובוזה ניחא בפשיטות הא דלא אישתמיט כלל בשום מקום לדרן ברודל"ק לגבי בהמות מדין קבוע דכמחצה על מחצה דמי, אף דהא קיי"ל דבעלי חיים קביעי ניהו כמבואר בזבחים ע"ג, והיינו משום דלא דיינינן ליה כאילו יש מיעוט כלל בעולם וסמכינן לענין דיני התורה שאין טריפה אחת בעולם שאינה ידועה.

גם עיין בשטמ"ק לתוכות טו' שכתבו בשם החו"ס דלכאורה יש להקשות היאך סמכינן דרוב מצויים אצל שחיטה מומחים הם, ליהוי כמחצה על מחצה, שהרי כשמביאין בכהמה לביתו של השוחט קבוע הוא, ולא קושיא היא, דההוא רוב חזקה ורגלים הוא בגוף הבהמה דאמרינן מסתמא לא שחט אדם בהמה זו א"כ היה בקי, אבל -- רובא דאיתא קמן - מי איכא למית' ליה בתורת טעמא ולומר מסתמא לא בעל אדם אשה זו אלא כשר, עכ"ד, ועיין בקובץ שיעורים שנתחבט בביאור דבריהם, אבל להאמור נראה דודאי אין כוונתם להקשות אסוף דינא היאך סמכינן אהוב הא איכא מיעוט טריפות שהם קבועים, דו"א, וכמשנ"ת דלא חיישינן להמיעוט כלל, אלא דהוקשה להו אחחילת דינא היאך נקטינן ליה בדין רובא דליחא קמן הלא המיעוט קבוע וליחשיב כמחצה על מחצה

מנהגי ישראל

יצחק יהושע שור

מנהגי רבוה"ק מסטאלין קארלין לשבת קודש

(1)

1. לעת המנחה.

א. ביום השבת למד מרן אדמו"ר הזקן זיע"א עד שעת מנחה.

ב. בשבתות הקיץ אומרים פרקי (א) אבות, ובחורף אומרים 'ברכי נפשי' (ב) ושירי המעלות.

ג. מנהגי מרן אדמו"ר זיע"א בחבורתו הק' ללמוד בצוותא בספה"ק "בית אהרן" ביום השבת.

א. במנהגי הקי' בסדור "בית אהרן": "...ובקומו למד עד מנחה...". ג. במנהגי מרן אדמו"ר זיע"א בסדור "בית אהרן": "גם בקיץ אמר פרקי אבות, ובחורף אמר ברכי נפשי". וב"דברי אהרן" ב"מנהגי קארלין" עמי רית: "אומרים ברכי נפשי ושיר המעלות בחורף, ופרקי אבות בקיץ (וי"א אומרים מפסח עד עצרת)...". ובסדור בית אהרן וישראל: "משבת שלאחר פסח עד ראש השנה אומרים בכל שבת פרק אחד... משבת שלאחר סוכות עד שבת הגדול אומרים ברכי נפשי ושירי המעלות". וסדרו לפני מנחה, (סבאווי) [כל אחד לעצמו ולא בצבור!], וכ"ה ב"דברי אהרן", וברשימות הרח"ח ר' פייביל אורבך ז"ל לסבאווי תשי"ב. וראה במאמר "מנהגי רבוה"ק מסטאלין קארלין לחודש ניסן וחג הפסח", פרק כי סעיף ג' ובציון ג. ביום ו' תשרי תשי"ז בעת הצניבו את היסודות חקי לחבורת הנהגים בירושתי' דיבר על כך, ואמר: "שבת בייטאג זאלן די בחורים לערנען צוזאמען בית אהרן...". (בראש ספר כתבי קודש). והיה

(ב) ברמ"א (רצב) כתב לומר שיר המעלות, ובלבוש כתב שיש לומר גם קאפיטל ברכי נפשי, ובמהרי"ל ובמנהגים הובא לומר רק ברכי נפשי, ובלבוש כתב הטעם לאמירת ברכי נפשי לפי שהוא מדבר ממעשה בראשית, לכך מתחילין בו משבת בראשית וקורין אותו בכל השבתות במנחה כדי לזכור מעשה בראשית באפוקי יומא דשבתא שהוא זכר למעשה בראשית, ואומרים

(א) כמה מנהגים בדבר זה, וראה בליקוטי מהרי"ח שיש הנוהגים ללמוד פרקי אבות רק מפסח עד עצרת, ויש הנוהגים מחג השבועות עד סוכות, ועוד כמה מנהגים כזה. ובמחזור ויטרי ובמנהגים כתבו שיש ללמוד מפסח עד ראש השנה. וברמ"א כתב לקבוע סדרו אחר מנחה, אולם למנהגינו לפני תפילת מנחה, כנראה משום שהתפללו מאוחר.

במיעוט המצוי, א"כ יש לנו תערוכת ודאי חלב טריפות, אלא מוכרח הדבר דלא חיישינן למיעוטא כלל, ואף לא במיעוט המצוי (זולת במקום שאפשר לברורי חייבו בדיקה כנ"ל) וכמושג"ת.

נ.ב. אחר גמר עריכת המאמר הופיע קובץ ניסן-אייר, ובסופו מאמר שני מאת ידידי הנ"ל בענין הנ"ל, ובהיות שלגבי הנקודות העיקריות עומד על דעתו הראשונה, ע"כ משנה לא זזה ממקומה, והשארתי הדברים כדלעיל, וכל קורא עיניו יחוו מישרים דקושיותיו לא קשו כלל, (ואדרבה עוד יש ביניהם דוגמאות המסייעים, ואכמ"ל), ואין כאן לא תמיהה ולא פליאה, ואין שום צורך לאוקים אוקימתות דחוקים ומחודשים המשנים פשטות דברי השו"ע והשלכותיו למעשה, ולא להוציא דברי גדולי האחרונים מפשוטם (ולפרשם בדרך שהמפרש בעצמו מעיד "דבאמת עריין צ"ב מסברא"), ואין שום מעכב מללמוד דבריהם כפשוטם, דברודל"ק לא חיישינן למיעוטא כלל, ואפשר שהיום אין מיעוט כלל (לשון החת"ס), ושאיין כאן לירת ספק ולא חיישינן שנשתנה (לשון רע"א). וכמושג"ת היטב בדברינו לעיל, וכפי שהוכרח מן הראשונים והשו"ע והוכרע מסברא.

ובהיותי בזה, נדהמתי לראות לאחרונה מאמר בענין רוב בפיקו"ג, שהרב הכותב נקט בפשיטות כהבנת ידידי הנ"ל, ומכח זה יצא לדון ולחדש קולא גדולה לגבי צום יוכ"פ החמור, וזה תו"ד, הנה כבר הכריעו הפוסקים דגם בפיקו"ג שאין הולכין בו אחר רוב, מ"מ צד רחוק מאד לא חיישינן, ולכן אף שראינו (עד"מ) בין אלף נשים מעוברות שאשה אחת הסתכנה ע"י צום, מ"מ אין חוששין לכך, דלמיעוט כזה לא חיישינן, וטוען הכותב, הניחא אם הנידון היה על אשה אחת או אפי' על חמש מאות ויותר שפיר, דיכולים אנו לסמוך שכל אלו הם כהרוב ואין ביניהם אשה אחת שתסתכן, אבל למעשה הנידון הוא על יותר מאלף

נשים מעוברות, וא"כ הרי ודאי שאשה אחת מבין אלו תסתכן, והיאך מחייבים אותם לצום, כשיש ידיעה ברורה שאנו מסכנים חיי אשה אחת, ואדרבה מחובת פיקו"ג צריך לאסור לכל המעוברות מלצום, וכן נוגע הדבר לגבי חילול שבת ע"ש, עכ"ד, וחס מלהזכיר קולות מעין אלו בבי מדרשא, וכ"ז גרם לו הבנתו המוטעית בשורש ענין חשש רחוק בפיקו"ג הנובע מהבנה הנ"ל בשורש רודל"ק, שהוא סובר דברור הדבר שמציאות של המיעוט ממשיכה, ככל שהי' המיעוט, אפי' א' מאלף, וכל ההיתר הוא משום שכל א' יכול לתלות שהוא כהרוב, (ובפיקו"ג לא סגי ברוב גרידא אלא צריך מיעוט רחוק), וממילא בהתאסף הרבה ביחד יש ידיעה ודאית שא' מהן תסתכן, אבל פשוט ששנה בזה טובא ואין הדבר כן, וכל עיקר הכוונה בהא דלא חיישינן בנפשות לחשש רחוק הוא, מאחר שלא ראינו אלא א' מאלף שנסתכנה, ככה"ג אמרינן גם בד"נ שאותה מקרה הי' משונה ויצא מגדר הטבע, ואין שום מקום לחשוש לכך, וסמכינן שמעתה לא יחזור הדבר על עצמו, ונקטינן בוודאות ששום אשה אפי' מחוץ אלפים לא תסתכן, ואדרבה אילו היינו בטוחים שהמקרה יחזור על עצמו, שוב היינו אוסרים לצום אפי' אשה א' מחשש שאולי היא אותה אשה שמסתכנת בכך, ועכ"ת שאין חוששים לכך כלל וכלל, וממילא כך לי אשה אחת וכך לי אלף נשים, וזה ברור וא"צ לפנינו. ועד"ז הוא הבנת שורש רודל"ק בשאר דיני התורה, דאולינן בתו רובא אף נגד קרוב לחמשים אחוה, שהכריעה תורה לסמוך ולקבוע שהטבע הוא כהרוב, והמיעוט הוא מקרה חריג ומשונה, דכמו באחוז א' מאלף מוכן הדבר לכל בר בי רב שאין חוששין שהמקרה יחזור ע"ע עכ"ל, ומשו"ה ל"ח לה אף בנפשות, כך הוא במיעוט גדול, דלא הכדילה תורה בין מיעוט גדול לקטן, וממילא פשוט שאין חוששין לזה כלל, אפי' בריבוי הפרטים, והדברים פשוטים ומבוארים. L

***

הש"ך ולא לדעת החולקין שהרי כל בהמה יש ספק מחמת עצמה ולא מחמת שאין יודעים איזהו האסורה שהרי כל בהמה בפני עצמה או אסורים תרע שמסתמא יש בעולם כאלו בהמות ונאמר שכולם מותרים שבמלות בבהמות המותרות.

עכ"פ גם בעניינינו אין כאן תערובות של ודאי איסור שהרי כל בהמה מותרת ואילו היה בהמה אחת בעולם היינו מתירים וכן כל בהמה ובהמה ולכן לא יתכן שבנתערב כולם ביחד יחזרו להיות אסורות.

ומעתה מה שכתב באות ב' מספק טומאה ברה"ר שיש שני שביילין אחד ממא ואחד מהור והלך בשניהם ונכנס למקדש חייב קרבן אין ראיה לנידון מכמה מעמים א. זה נאמר רק בספק אף שספק טומאה ברה"ר מהור מ"מ כל שהלך בשניהם ממא וראי אבל בשלושה כגון היו שלושה בהמות שנים כשרות ואחת נבלה ונגע בשלשתן מבואר ברמב"ם סוף פ' א' משאר אבות הטומאה שהוא מהור ונראה שיותר ליכנס למקדש ואף שיש לומר שזה משום שנבלה במלה ברוב וחזרה להיות היתר לא יתכן לומר כן בדעת הרמב"ם שכתב שם שאם נשא שלושה בהמות שחיים כשרות ואחת נבלה שבוה נטמא ועיין במהר"י קורקוס שהביא הכס"מ שביטול יבש ביבש אין הביטול הופך כולם להיות כהרוב ורק בביטול לח בלח וביטול לח בלח גם במשא אינה מטמאה וכמו שכתב שם הרמב"ם בבהמה שהפילה חררת דם שבטל העובר בדם עכ"פ חוינן שביטול יבש ביבש אינו מטמא את המיעוט כמו שאינו אלא כהכרח שכל נגיעה ונגיעה חולין שנגע במהור משא"כ במשא שהכל

סק"ל בנפל כוית נבלה בקדירה שיש המישים זיתים היתר והוציאו ונפל היתה אחרת שיש בה ג"כ המישים היתר ונפלה לקדירה שלישית שיש בה מישים זיתים היתר ודעת הש"ך שאף דעת הרמ"א כל הקדירות אסורות אף ראי לא יתכן שכיות אחד יתן מעם המישים שהרי אין מרנישים המעם לא בשישים מ"מ כל הקדירות אסורות מדין תני שאני אומר מעם כוית איסור יצא היתה ראשונה ובלעה מעם היתר ונעשה לזה ואוסרת השניה וכן לעולם, אבל לדעת הש"ך שאין אומרים ח"נ בשאר איסורים, שלוש הקדירות מותרת שהרי בודאי הן מותרות שהרי לא יתכן ששתי קדירות מותרות שהרי יש בשניהם מאה זיתים ואין איסור נותן מעם יותר משישים וכיון ששתי קדירות מותרות נמצא שקדירה אחת אסורה תערובה בשתיים מותרת וביבש ביבש חד כחרי בטיל וכולם מותרות, אכן הח"ד והשערי יושר חולקין על הש"ך וסוברים שכולם אסורות ולא שייך כאן ביטול ברוב, ואימתי שייך ביטול אם האיסור בכל קדירה טאה מכה ספק שמא היא האסורה, אבל כל שיש ספק על כל קדירה והספק לא כא מכה תערובת, שהרי כל קדירה בפני עצמה אסורה אלא שבמקרה יש כאן ג' קדירות ואני יודעים שלא יתכן שכולם אסורות ככה"ג אין כאן דין ביטול [אכן הפרמ"ג שכתב בשו"ט ג' בהמות וכאחת חסר בכבוד פחות במקום מרה ובשניה חסר כוית בכבוד במקום הליחה והשלישית חסר כוית במקום חיותא שברור לנו ששתי בהמות כשרות ואחד אסור ולכן כולם מותרות שבטילה האסורה בשתיים כשרות זה נכון לדעת

מריפת באחת מ"ח טריפות וממילא הם קבוע שניכר במקומו שאם נטח את הברכה נמצא אחת מ"ח טריפות ואסור לאכול ובע"כ שכל בהמה בפני עצמה מותר שוב אין אנו מצריכין לילך אחר הרוב של רובא דיתא קמן אלא נשאר הרוב דליתא קמן על כל בהמה ובהמה ואנו אומרים שבאמת כל הבהמות כשרות שכל אחת יש רובא דליתא קמן שהיא מותרת.

ועתה אבוא על סדר דבריו אכן חת"ד הביא הרבה מפוסקים בקיצור וקשה לי לחפש בכל הספרים שהוכיח כח"ד ולכן איני בא לדון בכל מה שהביא אלא בהרבה מדבריו, ומה שדן באומר קונם עלי מאכל פלוני אם יש בעדר הזה הבהמה אחת טריפה שמסתבר לו שאסור לעני"ד באמת נכון הדבר ונראה שמסתבר שיותר לאדם לישבע שיש בהמה אחת בעדר שהוא טריפה וכמו שכתבו הפוסקים על ר' נחמן שנשבע ששבע במים ששבע בים שאף שאסרו הכמים ענוגה במים שאין להם סוף לא התמידו אלא באיסור א"א ולא בשאר איסורים וכמו שכתב המרדכי ביבמות, ומשעם זה נראה ג"כ שיותר לישבע שיש בעולם מיעוט בהמות טריפות ומ"מ או מתירים כל בהמה ובהמה מכה רובא דליתא קמן.

ואכ"א כזה דבר שיש בו דמיון למה שכתבנו שהנה דעת הש"ך כסימן

הגאון רבי הלמן נחמיה גדולברג חבר בית הדין הרבני ראש כולל "דעת משה" - סדיגורה

יקרת מכתבו וכו קונטרס בדברי תורה קבלתי והגני להשיבו כפי מה שנראה לענ"ד הנה כת"ר מעורר מאחר שיש מיעוט טריפות בבהמות א"כ יש לנו רובא דליתא קמן שיש מיעוט בהמות בעולם שהם טריפות וכמו שמוכיח הנסיון יש יותר מבהמה אחת טריפה בין המישים בהמות ומאחר שרגילים בזמנינו לערב חלב ממאות בהמות נמצא שאין שישים בחלב הכשר נגד חלב הטריפות.

אכן לענ"ד נראה שלעולם אנו דנים על כל בהמה בפני עצמה ומאחר שכל בהמה אנו מתירים שוב אין מקום לאסור על ידי שאנו נצרף ונאמר שבדאי יש כמה בהמות טריפות, תרע שאם לא נאמר כן יש לאסור כלים שבשלו בהם בשר או עופות במשך חודש או שני חרשים אם בכל יום מכשלים בו בשר או עוף מבהמה אחרת שבשלו אחמול שהרי בודאי נחבשל טריפה במשך החודש, ובפרט אם נבשל בקדרה דבר חריף שאסור אפילו אינו כן וזמו שאז יש כאן ספק דאורייתא, וכיותר יש לדון שאם אנו היינו רואים בעניינינו שיש כמה בהמות טריפות בין הבהמות שבכל ארץ ישראל והיינו באים לשחוט בהמה אחת היינו אסורים אותה שהרי אין כאן היתר של הלך אחר הרוב שהרי לקחנו מן הקבוע זה קבוע דאורייתא שהרי הטריפה ניכר במקומה שהרי ניתן לברוק, ואם כדברי כת"ר יצא שעל ידי רובא דליתא קמן ברור לנו שיש מיעוט בהמות

ירחון תרנ"ו
הגאון
דעת משה
סדיגורה
הגאון רבי הלמן נחמיה גדולברג
חבר בית הדין הרבני
ראש כולל "דעת משה" - סדיגורה
יקרת מכתבו וכו קונטרס בדברי תורה
קבלתי והגני להשיבו כפי מה שנראה
לענ"ד הנה כת"ר מעורר מאחר שיש מיעוט
טריפות בבהמות א"כ יש לנו רובא דליתא
קמן שיש מיעוט בהמות בעולם שהם טריפות
וכמו שמוכיח הנסיון יש יותר מבהמה אחת
טריפה בין המישים בהמות ומאחר שרגילים
בזמנינו לערב חלב ממאות בהמות נמצא
שאין שישים בחלב הכשר נגד חלב הטריפות.

גשיאה אחת ועיין כל זה באמרי בינה שהביא תוס' רי"ד שאיסור יבש שנחערב חד בתרי אסור מן התורה לאכול בבת אחת ורק בבטול של לח בלח מותר עכ"פ נראה שגם בנגע בכל השלושה מדיון הלך אחר הרוב יהיה טהור ואינו דומה לספק כמו כוית כשרה וכוית נבלה ונגע בשניהם ונכנס למקדש חיוב, אכן גם אם לא נאמר כן מ"מ כל זה ברובא דאיתא קמן כזה אם נגע בשלשהן אפשר שאסור ליכנס למקדש אבל ברובא דליתא קמן נראה פשוט שאף שנגע אדם באלף בהמות ומסתמא יש ביניהם אחת נקובת הושט שנחשב נבלה ויחכן גם לגבי מומאה מ"מ מותר לו ליכנס למקדש.

גם מה שכתב כת"ר שברובא דאיתא כיון שנפסק להיתר אין חוששין שאחר כך נעשה באופן שאין רוב וברובא דליתא קמן אינו כן ולא כתב שום מקור לחילוקו ולענ"ד נראה לחיפך וכמו שכתבתי לעיל.

[מה שכתב בר"ה ועו"ל בסוף אות ב' שהקשה למה לא הוכיחה הגמ' שהולכין אחר רובא דליתא קמן דא"כ כל אדם יהיה ספק ממזר דלמא לאו אביו ולא הסביר מה קשה אולי באמת כך שכל אדם הוא ספק ממזר ומ"מ מותר שספק ממזר מותר מן התורה אלא אם כוונתו להקשות למה ממזר אסור לכוא בקהל והרי כל הקהל הוא ספק קהל שמא הם ממזרים ויש לחרין בדוחק שלא אסרה תורה ממזר אלא בגולד מפניו בת פגויה עד יהושע בן נון ואף שזה כדאי דוחק מ"מ הביאה הגמ' ראייה ממכה אביו שאין שם דחיה אפילו בדוחק או שאם לא היינו הולכין אחר רוב היינו באמת אוסרים ממזר בספק קהל וכך באמת דעת

רמב"ם והיינו דורשים קרא דקהל כוונתו יהודה שדריש באופן אחר אכן מה שהביא בשם הברכה כתיבת שבי' דגם לענין ריעותא ומקום ספק כדשב"ע וכן ספק ממזרות צריך דין ערות דמי כדפי' אין הספר בידי ולא זכיתי להבין הדברים ואם כוונתו לומר שכל שאין העדות אין צריך להגיע לדיון רוב וכמו שמוכר שמוכר הש"ש שכל שאין ריעותא בממון אחר רוב ולכן הקונה בהמה ומתה חייב לשלם ואינו נפטר מספק מריפה היתה כיון שאין ריעותא אף הוכיחו ממכה אביו שהולכין רובא דליתא קמן ריעותא ובע"כ שכל שאין שהולכין אחר רובא דליתא קמן גם כל ריעותא לא היינו הולכין אחריו וכוונת הש"ש כנראה שהכלל שאין הולכין אחר בממון לא נאמן ברוב דליכא ריעותא

מה שכתב באות ד' שאם מתברר שימורים מסוים נמצא הסמטיומיקה שיש בזה בכל קופסא חלק אחד כדאי היו מפרסמים ואוסרים לקנות ע"י שיעברו בדיקה ע"כ, לענ"ד אם רק חלק אחד נמצא הרי אם בשימורים נמצאו פחות שלא הוחזקה בחולעים אין אוסרים בחולע אחד אלא בב' או ג' ואם נמצאו ג' באותה קופסא אסורה עד שיברוק, אבל שאר הקופסאות מותרות אף שבדאי יש בהם בחולעים.

אכן רובא דאיתא קמן אינו מראה על מבע שהרי תשע חנויות מוכרות בשר כשר ואחר נבלה בנמצא הלך אחר הרוב אין מבע שיפול מחנות מהחשע שהרי זה כדאי מקרה אלא זה חידוש התורה שגלך אחר

רוב כזה שיש יותר ספקות וצדדים שבא מהחשע ודומה ל"ם שיש רוב אפשריות של המקרים להיתר.

והנה בחו"א אבהע"ז סימן לא אות ב' הן בעיגונה שלפי החשבון בעלה כעת בן שמונים נאמר שיש רוב שהוא מת שרוב בני אדם אינם חיים יותר משמונים ואילו הדבר מפורש בשולח גמ ממדינת הים שנותן השליה כחוקת שהוא קיים ומפורש בירושלמי שאפילו הלך השליה מאה שנים בדרך והחזיר תירין וכן נראה כוונתו במשל אם אנו רואים שאדם משתמש בכגד הוא נקדע לסוף עשר שנים וכן אם קנה אדם כוס של זכוכית אינו נשאר שלם יותר מעשר שנים אבל הפרש בניהם שזה שאין כגד מחזיק יותר מעשר שנים יש בזה מבע שאין הכגד חזק יותר להישאר שלם יותר מעשר שנות שימוש אבל כוס שלא נשאר יותר מעשר שנים זה מקרה שבתוך עשר שנים קורה בדרך כלל שנשבר הכוס ולכן אם אחר המש נראה שהכגד והכוס קיימים יש להניח שהכגד יקרע בעוד המש שנים והכוס ישאר עוד עשר שנים ומעתה זה שאין רוב בני אדם חיים יותר משמונים שנה זה דומה לכוס שתוך שמונים שנה קורה דבר שמת האדם מחמתו ואין אדם דומה לכגד תדע שאם נראה אדם שמחר יהיה בן שמונים לא נאמר שמחר ימות.

וזה המעם שאין רודל"ק שאין אדם חי יותר מפ' שנה, אמנם עדיין יל"ע שמ"מ נלך אחר רוב דאיתא קמן שאין אדם חי יותר משמונים שנה שהרי כל רובא דאיתא קמן אין סיבה מבעית בחשע חנויות וצריך לומר כיון דאיתא קמן נגדר כנוה"כ כמ"ש בש"ש

אין לך אלא מה שמצינו דהיינו שיש רוב ומיעוט לפנינו והספק מדיבן בא מהרוב והמיעוט בזה אמרה תורה לילך אחר רוב אבל בזמן שאין רוב ומיעוט לפנינו כי האי שאדם מת חוק שמונים שנה לא נתחדש לילך אחר רוב כזה אכן יש להקשות מס"ס שכתב הרשב"א שהוא ממעט רוב והדין כס"ס אין רוב מבעי אלא רוב מקרים וגם אין רוב לפנינו ולמה הולכין אחריו וי"ל שמ"מ ס"ס יש שני אפשרויות להיתר ואחת לאיסור יש לבחור ולומר שקרה אחת משתי אפשרויות יותר מאשר אפשרות אחת מושא"כ מותר אדם שאתה בא לחדש שקרה לו מקרה אף שיש הרבה אפשרויות אין לחדש, ולפי כל זה נראה שגם לגבי מה שכתב כח"ד נראה לומר שמיעוט בהמות מריפות שבעולם מכה שחזינן שלמיעוט קורה מריפות הרי זה רק מקרה ואין סיבה טבעית שיהיה אפילו מיעוט מריפות כמו סיבה טבעית שימות אדם תוך שמונים שנה ולכן אין מניחים שיש אפילו מיעוט מריפות בעולם וכמו שאין מניחים שאדם לא חי יותר משמונים.

ויש לעיין אם מותר לישבע על אדם אחד שראיתי אותו לפני שנים רבות ועכשיו לפי חשבוני יותר משמונים אם מותר לישבע שהוא מת כיון שאמרנו שאין רוב כזה וכן אם מותר לישבע שיש בעולם מיעוט מריפות וכן אם מותר לישבע על בשר הנמצא שנפל מאחד מתשע חנויות אלו ולא נפלה מחנות זו, והשאלה היא באם כל העשר הם חנויות כשרות ואפשר שאסור לפי דרכנו ותדע שאם יבואו עשרה בני אדם וכל אחד ישבע

הראשון ישבע שלא נפלה מחנות זו והשני שלא נפלה מחנות שניה והשלישי עד השביעי כל חנות ישבע אחד שלא נפלה משם בשום אופן באחד מתשע חנויות מוכרת בשר מריפה עדיין יחכן שמוחר לישבע שלא נפלה מריפה מהחנות המריפה וצ"ע בזה, וכן יש להסתפק אם מותר לאדם לישבע ששמעון הממפעל הפים לא זכה בגורל מכה רוב זכאי שיש שלא זכה שמעון ואם נאמר שמוחר אם מותר לישבע שלא זכה בגורל כל אחד מאנשי ירושלים שהם מיעוט כלפי כל הקונים אכן לגבי שכועה של עתיד יש לדון ממעט אחר ואין כאן מקום לזה, אבל יש לדון אם מותר לישבע שלא זכה איש בפנים וכן אם לדון אם מותר לישבע שהבשר שקניתי קניתי מחנות המריפה אף שאסור לאכול ממעט קבוע מ"מ לגבי ביור שאין גזו"כ יש לסמוך על רוב של קבוע או נאמר שאסור לישבע על רובא דאיחא קמן כיון שאין ביה ק"ו שאסור לישבע על קבוע.

והנה הרש"ש בכתובות דף ט' דקשה באומר פתח פתוח ויש ספק תחתיו ספק לאו תחתיו למה לא נלך אחר דין שיש רוב אם השנים שלאו תחתיו מרובים על השנים שהם תחתיו נלך אחר רוב שלא הוה תחתיו וכן להפוך אם רוב שנים על תחתיו מרובים על השנים שלאו תחתיו נלך אחר רוב זה ולפי דרכנו לעיל שאין אומרים רוב במקרים מיושב אכן לפי הסברנו בס"ס שבדוא"ק קרה מקרה שם הולכין אחר רוב האפשרויות חזרה קושית הרש"ש.

אין רבי אשר זעליג וייס

שאל לדעתי בדבר מה שעודרו לאחרונה בענין כשרות החלב, ויסוד השאלה מה שידוע שיש אחוז ניכר של המות שהן מריפות או לפחות ספק המות, וא"כ מסתבר דאף דאוליגן בחר רוב חתני לשותות את חלבה ולאכול את בשרה כל בהמה ובתמה ולחלות שהיא מן הרוב כשרות אבל כאשר מערבים את החלב של חתני מריפות אף נוכל לומר שכולן כשרות, ויחזיק המציאות שיש עשרים אחוז מריפות, וכיון שיש מריפות בנייהם צריך ביטול בששים ולפי המספר המריפות הוא לפחות כעשרים אחוז וא"כ כל התערובת אסורה.

ענין ד' כל המתומה הזו במעוה יסודה, ויסוד המעוה כמה שהחליפו בין דין תורה והדין רבים להמות ל"מרעי הסמטיסטיקה", וכן אם אמנם נכון הדבר שבהסתברות המיסטית אי אפשר לומר על עדר בהמות כולן כשרות, אלא יש להניח שכשאתה מיעוט הכללי יהיה אשר יהיה, כך אחוז המיעוט גם בעדר זה, אך לא כן בדין תורה דאוליגן בחר רוב, ולפי משפט החזרה דייגין כל בהמה דין כשרה וממילא אף אם יצטרפו בהמות רבות, כולן כשרות לפי דין תורה.

הענין בעצמך, תשע חנויות מוכרות בשר שחופה ואחת נבילה, ונמצאו עשרה חתכות בשר בנייהם, וכי אסור לכשלקן ביחד,

כי עלינו להניח שאחת מהן נבילה, עיר שרובה ישראל ומיעוטה נכרים, והרוב הוא רוב של ששים אחוז, ובמשך השנים נמצאו בעיר עשרה ילדים, וכל אחד מהם דינו כישראל דאוליגן בחר רוב (מבואר במ"מ מכשרין פרק ב' משנה ז' ובכתובות פ"ו ע"ב), וכי לא נוכל לצרפן כולם למנין עשרה דהלא עלינו לחלות שארבעה מתוכם גויים ורק ששה יהודים ואך נצרפם ביחד לומר דבר שבקדושה. וכיוצא בדבר, הלא גם בבני אדם יש מיעוט מריפות, ואך נוכל לצרף עשרה עדים להעיד ביחד הלא ידעינן שעשרים אחוז בני"א יש בהם מריפות, ומריפה פסול לעדות, וא"כ נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדות כולן בבילה. (ויש לפלפל מובא בפרטי הלכה זו דנמצא א"מ קא"פ, אך כל בר דעת יבין שעיקרא דדינא פירכא).

אלא באמת פשוט דכיון דאוליגן בחר רוב, מהני דין זה אף כאשר הוא סותר את ההסתברות הסמטיסטית וכל בהמה כשרה לפי הלכה זו אף כשמצויים בהמות רבות ומצד המציאות יש בנייהם גם מריפות. ואין זה ענין כלל וכלל לדין חזר וניעור, דשם מדובר בביטול ברוב, ועומק סברת חזר וניעור הוא, דדויתר ביטול ברוב הוא היתר גמשך, ולא שהאיסור פקע והלך לו ברגע שיש רוב ושוב עבר ובטל מן העולם, אלא כל זמן שיש רוב המיעוט בטל אבל אם רבה

כרמ'א ל' אפר ויום א"ס
מנחת אפר
שמי

מבואר דאין בס"ס רוב כלל מבחינת ההסתברות, "ואפשר זה כמו זה".

והנה ההבנה המקובלת בשיטת הרשב"א היא דס"ס יש בו נטיית הדעה ורגלים לדבר לקולא ולא הוי הלכתא בלא טעמא, אך באמת נראה דאין כח ס"ס משום נטיית הדעה לצד הרוב דא"כ למה צריך ספיקות שקולים ולמה צריך שיהא מתהפך ושלא יהא משם אחד וכדו' כל כללי הס"ס והלא אף ללא כל אלה למה לא יהי מצד הרוב, אלא ע"כ דלא מהני רוב אלא ברדא"ק וברדל"ק, אבל ס"ס לא משום הסבירות שיש בו מהני אלא גדר מחודש יש בו של רוב צדדים. וכיון דאתינא להכי דאין ס"ס גדר רוב מצד ההסתברות שוב צריך בו ביאור מאיזה צד מהני ומה גדרו.

ונראה בזה, דהנה ביארתי במק"א (שין לשל נסמן מג) דרדל"ק אינו גדר בירור, דהאמת יורה דרכו דאף שיש בו נטייה והסתברות אינו בירור ומ"מ מהני אף בדיני נפשות, ולכאורה זה תימה איך נהרוג אדם כשלא נתברר ספיקתו וכי יצא ליהרג מספק, אלא נראה דשאני רדא"ק מרדל"ק בכך, דרדא"ק מכריע את הספק ורדל"ק אומר שאין כאן ספק, וזה כל גדרו, דחידשה תורה דיש לנו להניח שהעולם מתנהג לפי טבעו ומהלכו, ואי"צ לחשוש לדברים משונים מדרך העולם ומהלכו הטבעי ואין לנו לחדש ספיקות נגד טבע העולם ולכן מהני רדל"ק אף להוציא ממון כיון דאין כאן ספק. (וכיוצא בדבר כתבתי

במנח"א לגיטין סי' ד' בענין ע"א נאמן באיסורין דאינו גדר בירור אלא הנחה דאין לנו להסתפק כלל כשע"א מעיד על כשרות הדבר עי"ש).

וכיוצא ביסוד זה נראה בענין ס"ס דאף אם נצטוינו להחמיר בספק איסור (מה"ת או מדרבנן), כאשר יש ספק אם יש בכלל ספק איסור כולי האי לא נצטוינו לחשוש, דכיון שיש רוב צדדין להיתר אין מוטל על האדם לחשוש לספק דספק, דכיון דספק אם יש בכלל ספק, אין כאן ספק בפנינו וא"כ היתר הוא וודאי הוא, דאין כאן ספק.

ואפשר שדימו דין זה למה דאזלינן בתר רוב דכמו דאזלינן בתר רוב כן יש לסמוך על רוב צדדים, ואפשר דאין כונת הרשב"א כלל דהוי מטעם רוב אלא דס"ס דינו כרוב לענין פרטי הלכותיה ומהני נגד חזקה, ומש"כ דעדיף מרוב היינו דאין כאן ספק כלל, ומ"מ נראה דגדר ס"ס אינו בירור והכרעה במקום ספק אלא הסתלקות מן הספק והנחה שאין צריך לחשוש לספק זה, ונמצא לפי"ז דאף שאין כאן בירור אין כאן ספק אלא הנחה ודאית, וניחא לפי"ז דאי"צ לברר דכיון דאין כאן ספק אי"צ לברר, אך מ"מ צריך שני ספיקות שקולים דרק כשיש ספק (גמור) על הספק הראשון, ניתן דין ס"ס לומר דאין חוששין לספק ספיקות ודו"ק בכ"ז.

ושו"ר מש"כ בשע"י שער הספיקות פי"ט בגדר ס"ס דכיון דגדר איסור ספק אינו איסור בעצם על החפצא אלא שעל

הגברא לחשוש לספק איסור, אין איסור בספק איסור ספק כמו שאין "לא תסוד"

ד

בשאלת כשרות החלב בזמנינו

באשר שאל לדעתי בדבר מה שעוררו לאחרונה בענין כשרות החלב, ויסוד השאלה מה שידוע שיש אחוז ניכר של הבהמות שהן טריפות או לפחות ספק טריפות, וא"כ מסתבר דאף דאזלינן בתר רוב ומותר לשתות את חלבה ולאכול את בשרה של כל בהמה ובהמה ולתלות שהיא מן הרוב הכשרות, אבל כאשר מערבים את החלב של מאות פרות איך נוכל לומר שכולן כשרות, נגד המציאות שיש עשרים אחוז טריפות, וכיון שיש טריפות ביניהם צריך ביטול בששים ולפי הירוע מספר הטריפות הוא לפחות כעשרים אחוז וא"כ כל התערובת אסורה.

ולעני"ד כל המהומה הזו בטעות יסודה, ויסוד הטעות במה שהחליפו בין דין תורה דאחרי רבים להטות ל"מדעי הסטטיסטיקה", דאף אם אמנם נכון הדבר שבהסתברות סטטיסטית אי אפשר לומר על עדר בהמות שכולן כשרות, אלא יש להניח שכשאחוז המיעוט הכללי יהיה אשר יהיה, כך אחוז המיעוט גם בעדר זה, אך לא כן בדין תורה דאזלינן בתר רוב, ולפי משפט התורה דיינינן בכל בהמה דין כשרה וממילא אף אם יצטרפו בהמות רבות, כולן כשרות לפי דין תורה.

על ספק איסור, והדברים מתיישבים ומשתלבים בדרכנו עי"ש ודו"ק.

הגע בעצמך, תשע חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת נבילה, ונמצאו עשר חתיכות בשר ביניהם, וכי אסור לבשלן ביחד, כי עלינו להניח שאחת מהן נבילה. וכן עיר שרובה ישראל ומיעוטה נכרים, והרוב הוא רוב של ששים אחוז, ובמשך השנים נמצאו בעיר עשרה ילדים, וכל אחד מהם דינו כישראל דאזלינן בתר רוב (כמבואר במס' מכשירין פרק ב' משנה ז' ובכתובות ט"ו ע"ב), וכי לא נוכל לצרפן כולם למנין עשרה דהלא עלינו לתלות שארבעה מתוכם גויים ורק ששה יהודים ואיך נצרפם ביחד לומר דבר שבקדושה. וכיוצא בדבר, הלא גם בבני אדם יש מיעוט טריפות, ואיך נוכל לצרף עשרה עדים להעיד ביחד הלא ידעינן שעשרים אחוז בנ"א יש בהם טריפות, וטריפה פסול לעדות, וא"כ נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדות כולן בטילה. (ויש לפלפל טובא בפרטי הלכה זו דנמצא אחד מהם קא"פ, אך כל בר דעת יבין שעיקרא דדינא פירכא).

אלא באמת פשוט דכיון דאזלינן בתר רוב, מהני דין זה אף כאשר הוא סותר את ההסתברות הסטטיסטית, וכל בהמה כשרה לפי הלכה זו אף כשמצרפים בהמות רבות

ויש לפלפל בזה גם כמה שנתלקו האחרונים, בחשע חנויות מול חנות אחת, אך בחנות האחת יש יותר בשר ממה שיש בתשעה, ודו"ק בזה. והנה הארכתי מאד בכל פרטי סוגיות אלה בכתבים, אך אין צריך להאריך, ובני"ד הדברים ברוזים דאולינן בתר רוב, ומותר לשנות חלב זה.

ומצד המציאות יש ביניהם גם טריפות. ואין זה ענין כלל וכלל לדין חוזר וניעור, דשם מדובר בביטול ברוב. ועומק סברת חוזר וניעור הוא, דהיתר ביטול ברוב הוא היתר נמשך, ולא שהאיסור פקע והלך לו ברגע שיש רוב ושוב עבר ובטל מן העולם, אלא כל זמן שיש רוב המיעוט בטל אבל אם רבה האיסור ושוב אין רוב היתר כנגדו, שוב אין היתר ביטול ברוב, ואין זה ענין כלל לני"ד, דהלא מ"מ יש כאן רוב כשרות, וכאשר הולכים אחר הרוב כגון רוב חנויות מוכרות שחוטה אין אנו אומרים שרוב הכשר הנמצא שחוטה אלא שכל הנמצא שחוטה, וזה ברור ופשוט.

וביפוד הדברים סברא זו דין רוב הלכתא היא ואינו תלוי בהסתברות בלבד מוכח מעוד מקורות, דהנה בסוגיא הנ"ל דתינוק הנמצא במקום שרוב ישראל דינו כישראל לכאורה הו"ל לדון רק לפי רוב נשים הראויות להוליד אם מבנות ישראל המה או נכריות ומה לן לצרף את זקני העיר, וע"כ דאין אנו דנים כלל במדת ההסתברות מצד המציאות אלא דין תורה יש כאן.

ואף שכל הג"ל פשוט הוא, באמת הדברים מבוארים בסוגיא מפורשת בזבחים (פי"ג פ"ב) דהקשו שם לגבי זבחים שנתערבו ונכבשינהו וניידי ונימא כל דפריש מרובא פריש, אמר רבא גזירה שמא יבאו י' כהנים בב"א ויקרבו, א"ל הווא מרבנן לרבא אלא מעתה מגיסא אסורה וכי", ועי"ש ברש"י

וכתב הרה"ג.... וכי הרואה עדר בהמות ונשבע שכולן כשרות ואין ביניהם טריפה לא נשבע לשקר, צדק בדבריו, אבל אין זה ענין כלל לני"ד, דהשבועה מתייחסת למציאות, ובמציאות ידענו שיש מיעוט טריפות, אבל אם נשבע שכל הבהמות יש להם דין כשרה ואין בעדר איסור טריפה שבועת אמת בפיו, ודו"ק בזה כי דבר פשוט הוא.

מה שכתב הרש"ש בהגהותיו לכתובות י"ד ע"ב בענין חנות כשרה שיש בה נ' חתיכות כשרות ורק עשרה מהם משולשות ובחנות הטריפה יש כ' משולשות ונמצאה חתיכה משולשת אם אזלינן בתר רוב להכשירה וכתב דאכן כשרה היא, אף שרוב המשולשות טריפות,